

“นวัตกรรมการสร้างสุขภาพ”
จากชุมชน

ภาคกลาง

แหลมรุ่งเรือง "บ้านมั่นคงประหยัดพลังงาน"

สุวัฒน์ คงแป้น

นำประมวล สุธจิตร ประธานชุมชนแหลมรุ่งเรืองเล่าว่า ชาวบ้าน
ที่นี่มาจากตำบลตะพง อำเภอแกลงและจังหวัดใกล้เคียงมาอยู่กันชั่วคราว
เพื่อออกทะเลหาปลา เนื่องจากที่บ้านเดิมทำมาหากินไม่ค่อยได้ ไปๆ มาๆ
ระหว่างที่หนีกับบ้านเกิด โดยแรกๆ ก็มากันไม่กี่คน ต่อมาก็มีคนเข้ามาเพิ่ม
มากขึ้น อยู่ไปๆ เห็นว่าสะดวกดีก็สร้างบ้านอยู่เป็นการถาวร (ประมาณปี
2526) โดยเริ่มจากหนึ่งหลังสองหลัง.. ไปเรื่อยๆ จนปัจจุบันมีบ้านอยู่
อาศัยอย่างถาวร 67 หลัง และที่ไปๆ มาๆ อีกประมาณ 20 หลัง

ประมาณปี 2544 การเคหะแห่งชาติ และเทศบาลนครระยอง
ได้ส่งเจ้าหน้าที่ลงสำรวจชุมชน โดยเก็บข้อมูลรายครัวเรือน สภาพบ้าน
อาชีพ เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลไปสู่การวางแผนพัฒนา แต่เรื่องก็ติดขัดและ

เจ็บหายไป เนื่องจากหาแนวทางพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ยังไม่ได้ แต่การสำรวจข้อมูลดังกล่าว ได้นำไปสู่การรับรองชุมชน ให้เป็นชุมชนที่ 22 ของเทศบาลนครระยอง เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2545 โดยเปลี่ยนชื่อเป็นชุมชนแหลมรุ่งเรืองอย่างเป็นทางการนับแต่นั้นมา

“เหตุที่ตั้งชื่อว่า ‘ชุมชนแหลมรุ่งเรือง’ ก็เพราะฝั่งตรงข้ามมีชุมชนแหลมเจริญ เราจึงตั้งชื่อว่าชุมชนแหลมรุ่งเรือง เพื่อให้พ้องกันว่า ‘เจริญรุ่งเรือง’ อีกอย่างความหมายมันก็ดีด้วย หมายถึงความก้าวหน้าไปในทางที่ดี เป็นชื่อที่เป็นสิริมงคลต่อพวกเราทุกคน”

“ที่ผ่านมามีพวกเราต่างคนต่างอยู่ กลางคืนออกทะเล กลางวันก็นอนพักผ่อน ไม่มีโอกาสได้มาทำอะไรร่วมกันมากนัก นอกจากงานประเพณีประจำปี มูลนิธิชุมชนไทก็เข้ามาสนับสนุนให้เราทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มจากทำศาลาเอนกประสงค์” ซึ่งไม่เพียงทำให้ชาวชุมชนแหลมรุ่งเรืองได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นครั้งแรกเท่านั้น แต่ยังได้มีการคิดทำกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น การนำแนวป้องกันการพังทลายของริมฝั่ง การสร้างสนามกีฬาให้กับเยาวชน การทำธนาคารขยะในชุมชน โครงการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ โยมสเตย์และโครงการบ้านปลา เป็นต้น

หลังเข้าสู่โครงการบ้านมั่นคง ในปี 2546 ทางชุมชนได้มีการ

รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ โดยแบ่งออกเป็นการออมทรัพย์รายเดือน และรายสัปดาห์ ซึ่งการออมทรัพย์รายเดือนนั้น เพื่อนำไปใช้ในการปลูกสร้างที่อยู่อาศัย โดยสมาชิกออมหุ้นคนละ 100 บาทต่อเดือน ส่วนการออมทรัพย์รายสัปดาห์นั้น เพื่อนำไปเป็นเงินหมุนเวียนในชุมชน กำหนดให้มีการออมทรัพย์ทุกๆ อาทิตย์ ขึ้นต่ำครั้งละ 20 บาท/สัปดาห์

สมหมาย ศรีวิชัย รองประธานชุมชน เล่าว่า “เรามีระบบกลุ่มย่อยให้สมาชิกดูแลกันเอง โดยแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม หรือ 6 โซน แต่ละโซนจะมีตัวแทนทำหน้าที่เก็บเงินหุ้น ค่าประกันเงินกู้ ซึ่งกันและกัน ติดตามการส่งคืนเงินกู้ เป็นการดูแลตรวจสอบซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิก”

นอกจากนี้ ยังร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลาย ดังกล่าวข้างต้น กิจกรรมเหล่านี้ทำให้ชาวชุมชน มีความรักในชุมชน มีความเอื้ออาทร เข้าอกเข้าใจกันมากขึ้น จนนำไปสู่กระบวนการสร้างบ้าน ตั้งแต่การพิจารณาสีทึบ การวางผังชุมชน การร่วมกันพัฒนาระบบสาธารณูปโภค และการสร้างบ้านร่วมกัน

เมื่อก่อนถนนในชุมชนดูไม่เป็นถนน และไม่มีระเบียบ เพราะเราสร้างบ้านเรือนอยู่อย่างกระจัดกระจาย ก็มีน้องสถาปนิกช่วยวางผังชุมชนร่วมกับชาวบ้านคุยกันทุกวัน จนได้ผังชุมชนอย่างที่ทุกคนพอใจ ก็เลยขยับบ้านบางหลังเพื่อสร้างถนนสายหลักในชุมชน

พอได้ผังชุมชนแล้วลำดับต่อไปก็คือ ช่วยกันออกแบบบ้าน ซึ่งจะมีอยู่ 3 แบบ คือ แบบใต้ถุนสูงสามารถใช้ประโยชน์ได้ แบบใต้ถุนเตี้ยและแบบเทคอนกรีต โดยมีการจัดผังบ้านที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายให้เป็นระเบียบมากขึ้น จึงได้มีการเสนอใช้สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อปี จากโครงการบ้านมั่นคง โดยชาวบ้านจะมีอิสระในการสร้างตามแบบที่ต้องการ บางหลังอาจใช้วัสดุเดิมที่มีอยู่ทำให้บ้านแต่ละหลังใช้สินเชื่อไม่สูง คือ ตั้งแต่ 10,000 - 60,000 บาท ผ่อนส่งค่าสร้างบ้านประมาณ 161 - 803 บาทต่อเดือน ระยะเวลา 6 ปี

ในการสร้างบ้านส่วนใหญ่จะสร้างกันเอง เพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะราคาวัสดุสูงกว่าที่เราคำนวณขอใช้สินเชื่อมาก ค่อยทำ ค่อยเป็น ค่อยไป ส่วนใหญ่ใช้เวลาหลังจากกลับจากทะเล

หลังจากที่สร้างบ้านเสร็จแล้ว ปัญหาใหญ่ที่ต้องดำเนินการเป็นลำดับต่อไปก็คือ เรื่องที่ดิน โดยชาวชุมชนได้ตกลงร่วมกันที่จะเช่าที่กรมธนารักษ์ จำนวน 23 ไร่ในนามชุมชน โดยกรมธนารักษ์ให้เช่าระยะยาว 30 ปี ในราคาต่ำกว่าราคาตลาด 50% ตามที่ได้ทำความร่วมมือไว้กับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

ที่ผ่านมาการเป็นอยู่ของชาวแหลมรุ่งเรืองเป็นไปตามยุทธศาสตร์ ไม่มีไฟฟ้า ประปา หรือระบบสาธารณสุขใดๆ ทั้งสิ้น ถึงแม้จะอยู่ใน

เขตเทศบาลก็ตาม โดยน้ำจืดต้องซื้อมาจากข้างนอก เมื่อก่อนมีคนนำ มาขายเป็นแกลลอนๆ ละ 2 บาท แต่ปัจจุบันมีรถลากมาขาย รถละ 150 บาท ได้ปริมาณ 8 โถง ใช้ได้ 3 วัน

ใช้แสงสว่างจากแบตเตอรี่ ซึ่งต้องจ้างชาร์ต จากภายนอก ครั้งละ 35 บาท (ค่ารถ 20 บาท ค่าชาร์ต 15 บาท) ซึ่งการชาร์ตแต่ละ ครั้งจะใช้ได้ 3 วัน เป็นทั้งแสงไฟให้ความสว่าง ดูโทรทัศน์ ฟังเทปเพลง ส่วนการสัญจรกับเมือง ต้องใช้เส้นทางอ้อมออกไปร่วม 5 กิโลเมตร ซึ่งเป็นถนนลูกรังหินคลุก ใหม่ๆ ที่อยู่ห่างจากเมืองเพียงช่วงแม่น้ำขึ้น เวลา ลูกหลานจะไปโรงเรียนก็ต้องลุยน้ำข้ามคลองกันเปียกออกไป

ประกอบกับปัจจุบันสถานการณ์ด้านพลังงานอยู่ในขั้นวิกฤต จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการคิดค้นพลังงานรูปแบบใหม่ขึ้นมาทดแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังงานที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ และไม่เคยมิได้นำมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า ด้วยเหตุนี้กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์ พลังงาน และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน จึงได้ร่วมมือกันในการคิดค้น พลังงานทดแทนขึ้นมาใช้ในโครงการบ้านมั่นคง โดยนำร่องในปี 2547 จำนวน 3 ชุมชน คือ ชุมชนเก้าเส้ง บึงคุก และแหลมรุ่งเรือง

จากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจร่วมกับชาวบ้าน นำไปสู่การ ติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์เพื่อรับพลังงานแสงอาทิตย์ไปเป็นกระแสไฟฟ้าตาม

บ้าน โดยติดตั้งแผง 2 ชุดสามารถชาร์ตแบตเตอรี่ได้พร้อมกันถึง 20 ชุด โดยชาวบ้านจะเป็นผู้บริหารจัดการเอง เก็บเงินค่าชาร์ตครั้งละ 10 บาท ทำให้ชาวบ้านประหยัดค่าใช้จ่ายได้ถึงครั้งละ 25 บาท ดังนั้นในแต่ละเดือนชาวบ้านจะเสียค่ากระแสไฟฟ้าเพียง 60 บาท (เดิมเสียประมาณ 350 บาท)ต่อครอบครัว อีกทั้งยังสะดวกโดยไม่ต้องไปชาร์ตในตลาดซึ่งมีการคมนาคมที่ไม่สะดวก

ส่วนเงินที่เก็บก็เป็นของส่วนกลาง(10บาท/ครั้ง)ได้เงินประมาณเดือนละ 4,020 บาท (ชาร์ต 6 ครั้ง/ครอบครัว) ทำให้ชุมชนมีกองทุนที่จะนำไปใช้ประโยชน์ของส่วนรวม และยังจะมีการสร้างแผงโซลาร์เซลล์ตามถนนอีก 5 จุด เพื่อเป็นแสงสว่างตามทางเดินภายในชุมชนอีกด้วย

นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนหลอดไฟฟ้าในบ้านเป็นหลอดประหยัดพลังงานซึ่งจะทำให้แต่ละบ้าน สามารถใช้แบตเตอรี่ต่อการชาร์ตแต่ละครั้งนานขึ้น (ประมาณ 5 วัน) อีกทั้งหลอดประหยัดพลังงานยังมีอายุการใช้งานนานกว่าหลอดปกติถึง 8 เท่า อีกทั้งยังใช้เตาอั้งโล่ประหยัดพลังงานแทนเตาอั้งโล่ปกติหรือทดแทนการใช้แก๊สหุงต้ม ซึ่งทำให้ประหยัดเชื้อเพลิงไปได้ร้อยละ 8 ซึ่งกรณีนี้มีความสอดคล้องกับสภาพของชุมชน เพราะเดิมชาวชุมชนก็ใช้เตาอั้งโล่กันอยู่แล้ว เนื่องจากถ่านและไม้ฟืนสามารถหาได้ง่ายในชุมชน

เมื่อเปลี่ยนมาใช้พลังงานทดแทนและอุปกรณ์ประหยัดพลังงานดังกล่าวชาวชุมชนแหลมรุ่งเรืองจะประหยัดค่าใช้จ่ายได้ครบครัวละ 305.50 บาทต่อเดือน (3,666 บาท/ปี) หรือประหยัดค่าใช้จ่ายได้ทั้งชุมชนเท่ากับ 20,468.50 บาท/เดือน (245,622 บาท/ปี)

อนึ่ง ชาวชุมชนแออัดส่วนใหญ่ไม่ได้รับสาธารณสุขปลอดภัยจากรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระแสไฟฟ้าซึ่งต้องซื้อจากบ้านใกล้เคียงในราคาที่สูงกว่าปกติมาก ชุมชนแหลมรุ่งเรืองจึงเป็นกรณีศึกษาชุมชนประหยัดพลังงานที่จะขยายผลไปสู่ชุมชนอื่นๆ ต่อไป

การแก้ไขปัญหาระยะที่อยู่อาศัย จะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน และเป็นโอกาสดี ที่มีการนำเอาการประหยัดพลังงานผสมกับภูมิปัญญามาใช้ให้เกิดคุณค่า สร้างประโยชน์ให้ชุมชน

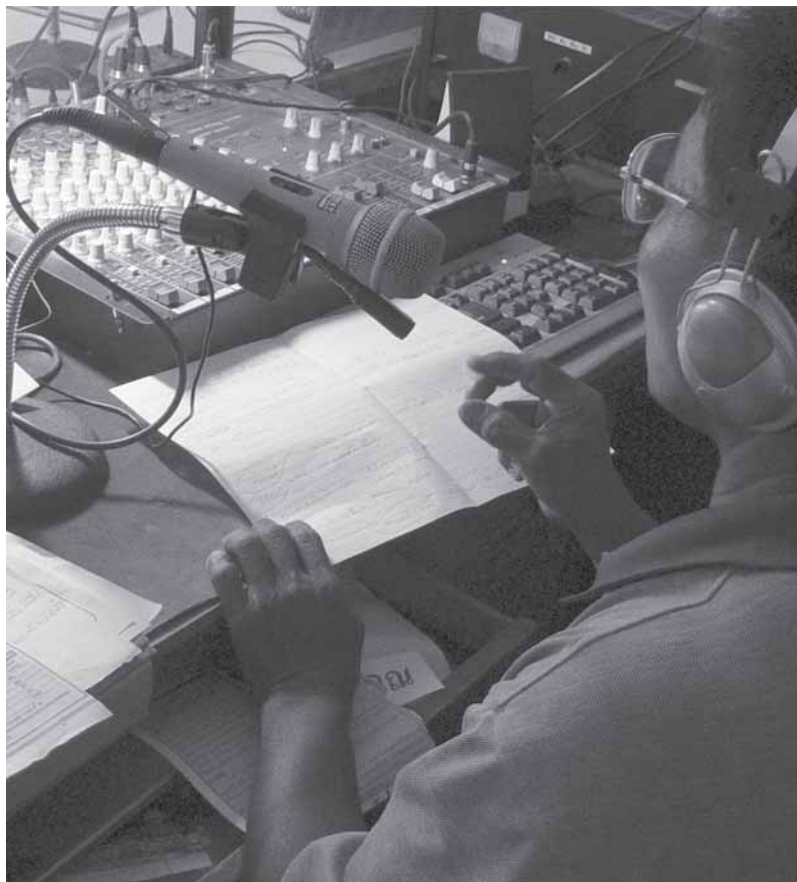
แหลมรุ่งเรือง จึงเป็นเสมือนโรงเรียนที่คนจากทั่วประเทศสามารถมาเรียนรู้เพื่อให้เกิดการขยายผลเชื่อมโยงสู่ความมั่นคง

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณสมหมาย ศรีวิชัย

ที่อยู่ 343 ถ.สมุทรคงคา ต.ปากน้ำ อ.เมือง จ.ระยอง 21000

โทรศัพท์ 07-061-7338

หัวใจสื่ออยู่ที่คน วิทย์ชุมชนบ้านจำรุง

สุรกานต์ โตสมบุญ
ประพจน์ ภู่อทองคำ

ปัญหาชุมชน: การขาดหัวใจเรียนรู้ที่มาจากภายในชุมชน

ความเปลี่ยนแปลงของบ้านจำรุง หมู่ที่ 7 ของตำบลเนินฆ้อ อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง เป็นไปเช่นเดียวกับความเปลี่ยนแปลงของ ชุมชนเกษตรกรรมแห่งอื่นๆ ในประเทศไทย ที่ถูกชักจูงโดย "กระบวน การพัฒนา" จากภาครัฐ และ "ระบบทุนนิยม" ที่เป็นกระแสใหญ่ของโลก ไม่ว่าจะเป็น ระบบการผลิตเพื่อขาย และการปลูกพืชเชิงเดี่ยว

ซึ่งราคาที่จะต้องจ่ายไปนั้น บางครั้งก็คือการทำลายล้างความ สมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อม การเกิดหนี้เงินกู้ และการขาดวัฒนธรรมการ เกื้อกูลกันของท้องถิ่น

คุณประโยชน์ของระบบการสื่อสาร ซึ่งอาจมีส่วนในการเสริมสร้าง "วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้" "การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร" และ "การมีส่วนร่วมทางการเมือง" ก็มักจะผูกขาดและตอกย้ำแต่เพียงแนวคิดที่เป็นกระแสหลักซึ่งไม่ได้ส่งเสริมการพัฒนาที่อยู่บนมิติชุมชนอย่างแท้จริง

อาจเห็นได้ว่า ชุมชนได้ตกอยู่ใต้การชี้นำของสถานการณ์ และความคิดต่างๆ ที่มาจากภายนอกชุมชน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาสำคัญอันหนึ่งอันได้แก่ การเป็นทาสทางองค์ความรู้ที่มาจากภายนอก จนท้ายที่สุดมิติการเรียนรู้และการแก้ปัญหาโดยวิถีทางของ "คนในชุมชน" เองมักถูกบดบังและถูกทำลายลงไป ทั้งๆ ที่เป็นกุญแจสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะเกิดขึ้นจาก "คนในชุมชน" ซึ่งเป็นผู้ประสบปัญหาและมีชีวิตอยู่ในท้องถิ่นนั่นเอง

กลไก: เชื่อมร้อยคนและกิจกรรมบนมิติชุมชน

"จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิหุชุมชน" ของบ้านจ่ารุง เป็นดอกผลอ่อนๆ ที่ปลอดสารพิษบนต้นรากแห่งเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญมาตรา 40 ในการใช้ทรัพยากรการสื่อสารในสัดส่วน 20% ของภาคประชาชน (ที่เหลือเป็นของภาครัฐ 40% กับภาคเอกชน 40%) ให้เกิดประโยชน์สาธารณะ

ตั้งแต่เปิดสถานีเมื่อวันที่ 4 กันยายน 2545 ชุมชนได้เรียนรู้

ที่จะปรับเปลี่ยนเนื้อหา และผังรายการหลายต่อหลายครั้ง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนและให้มีสมาชิกได้เข้ามาทดลองออกอากาศและมีส่วนร่วมมากที่สุด

เนื่องจาก ชาวบ้านทุกคนของบ้านจำรุงต่างก็เป็นสมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของเครือข่ายกิจกรรม ซึ่งเกิดขึ้นจากความพยายามร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงภายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการเกิดขึ้นของ “สหามูบ้าน” ที่ทุกคนเข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนปัญหากันในทุกวันที่ 15 ของเดือน

หรือ “ร้านค้าชุมชน” ที่ทุกคนร่วมกันเป็นผู้ถือหุ้น มีผลแบ่งกำไรปลายปีคืนแก่สมาชิก และหักส่วนอีก 30% เป็น “กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน” สำหรับประโยชน์สาธารณะ

รวมทั้ง “ชมรมผู้ใช้น้ำ” ที่ชาวบ้านร่วมกันแก้ปัญหามลพิษและต่อ ยอดออกไปเป็นกลุ่มกิจกรรมเสริมรายได้ต่างๆ เช่นการรวมกลุ่มกันแปรรูปผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังมี “กลุ่มเกษตรพื้นบ้าน” ที่เรียนรู้พิษภัยของเกษตรเชิงเดี่ยวใช้สารเคมีมาด้วยประสบการณ์ชีวิต มีการทดลองสนับสนุน และเผยแพร่แนวคิดเกษตรอินทรีย์ และการทำกินแบบพอเพียง เป็นต้น

ต่อประเด็นดังกล่าว “จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิถุชุมชนบ้านจำรุง” ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่มกิจกรรมบ้านจำรุงเหล่านั้น เพื่อ

ให้เป็นกำลังหลักในการเข้ามาจัดรายการวิทยุที่มีเนื้อหาอยู่บนความสนใจของคนในชุมชนเองให้มากที่สุด

คุณูปการขั้นต้นของ "สื่อชุมชน" แบบใหม่ที่เข้ามา จึงได้แก่การช่วยต่อยอดและส่งเสริม "กระบวนการเรียนรู้" และ "การแก้ปัญหาาร่วมกัน" ของคนในชุมชนที่แต่เดิมก็ได้ดำเนินการมาอยู่แล้วให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น รวมทั้งได้ใช้กลุ่มกิจกรรมเดิม เป็นตัวเชื่อมร้อยคนในชุมชนให้มีโอกาสได้เข้ามาเผยแพร่ บอกเล่าประสบการณ์ และพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นบน "สื่อมิติชุมชน" ได้ทั่วถึงขึ้น

ถอดบทเรียน: หัวใจวิทยุชุมชนต่อชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข

เพราะความชัดเจนในหลักการการมีส่วนร่วม "จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนบ้านจ่ารุง" จึงได้พยายามสร้างเครือข่ายไปยัง 10 ตำบลที่คาดว่าอยู่ในรัศมีกระจายเสียง เป็นมิตรและประสานงานกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น รวมทั้งรักษาแนวร่วมกับนักวิชาการ องค์กรสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทำให้วิทยุชุมชนบ้านจ่ารุง "ไม่ถื่นอน" ภายใต้การรับรองทางใจจากคนในพื้นที่ และเกิดเป็นภาวะแห่งการเกื้อกูลที่แสวงหาพันธมิตรอย่างกว้างขวางไม่ปิดกั้น

มองในแง่สุขภาพทางใจ การที่คนได้เข้ามาทำกิจกรรมในระบบ

ของอาสาสมัคร ที่ต้องเสียสละทั้งเวลาในการจัดรายการ และการเตรียมเนื้อหาที่ต้องมองประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนร่วมกันนั้น นอกจากนี้จะสอนให้ผู้เข้าร่วม ได้เรียนรู้ "หัวใจของการให้" ซึ่งเป็นหัวใจของการอยู่ร่วมกันในสังคมแล้ว "การเรียนรู้ร่วมกัน" ดังกล่าว รวมทั้งวิถีทางในการบอกเล่าข่าวสารในมิติชุมชน เช่นการถ่ายทอดประสบการณ์ การร้องเพลง ที่มีเนื้อหาจากเรื่องราวเล็กน้อยในชุมชนของผู้จัดรายการที่เป็นญาติเป็นมิตรกับผู้รับฟังเอง ก็ยังทำให้เกิดการสร้างคุณค่า ความผูกพัน และความเข้มแข็งให้กับ "ตัวตนร่วมกันของชุมชน" ซึ่งถือได้ว่าเป็นสุขภาวะทางสังคม ที่สำคัญอีกข้อหนึ่งด้วย

นอกจากนี้ รายการวิทยุของบ้านจำรุงยังได้มีการสอดแทรกแนวคิด เช่น "การใส่ใจรักษาสุขภาพ" (รายการคุยกับหมอบานเย็น), "เศรษฐกิจพอเพียง"(รายการเกษตรพื้นบ้าน), "การมีส่วนร่วมทางการเมือง"(รายการถากบ้านถางเมือง) และ "จิตสำนึกรักท้องถิ่น" (รายการเรื่องเล่าจากท้องถิ่น) เป็นต้น ซึ่งเป็นแนวคิดทางเลือกที่ชุมชนเลือกสรรด้วยตัวเอง ที่สำคัญ ยังมีรายการ "หมูเฮาไทยอีสาน" ซึ่งได้เปิดพื้นที่ทางการสื่อสารให้กับกลุ่มลูกจ้างชาวอีสาน ที่เคยถูกมองว่าเป็น "คนชั้นสอง" แห่งบ้านจำรุง จนทำให้เกิดการลดช่องว่างในชุมชน

กล่าวโดยสรุป "ชุมชนบ้านจำรุง" มีสุขภาวะจากการวาง "หัวใจ

- คืออยู่ที่(ความสุขของ)คน" โดยเฉพาะใน 3 ด้าน ยกตัวอย่างได้ดังนี้
- สภาวะทางกาย** - ผู้ดำเนินรายการสามารถ ลด ละ เลิก เหล้า บุหรี่
 - ส่งเสริมการรักษาสุขภาพ
- สภาวะทางใจ** - เกิดความสุขบนมิติของการให้ ในการทำงาน
- สภาวะทางสังคม** - ลดช่องว่างทางสังคม
 - เสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

"วิฑูรย์ชุมชนบ้านจำรุง"

ที่อยู่ ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนและผู้สูงอายุบ้านจำรุง ม. 7 ต.เนินซ้อ

อ.แกลง จ.ระยอง 21110

โทรศัพท์ 038-866402

คุณชาติชาย เหลืองสุวรรณ

ที่อยู่ 79 หมู่ 7 ต. เนินซ้อ อ. แกลง จ. ระยอง 21110

โทรศัพท์ 07-8178030

กลุ่มเยาวชนบ้านโป่งกระทิงบน สำนักรักบ้านเกิด และการสร้างวันใหม่ที่ดีกว่า

พรวิไล คาร์ร

ปี 2543 อาจมีเรื่องสำคัญมากมายเกิดขึ้นในโลกใบใหญ่ แต่ในโลกใบเล็กที่บ้านโป่งกระทิงบน ตำบลบ้านบึง กิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี มีเรื่องหนึ่งซึ่งอาจไม่สลักสำคัญสำหรับโลกภายนอก ทว่าเป็นความหวังอันยิ่งใหญ่ของชุมชนกะเหรี่ยงดั้งเดิมที่กำลังเคืองคว้าง เพราะถูกพัตต์ด้วยกระแสทุนและระบบอุตสาหกรรม

ปีนั้น เป็นปีที่บัณฑิตสองคนแรกของหมู่บ้านตัดสินใจคืนถิ่น ด้วยหัวใจที่อัดแน่นว่าจะต้องกลับสร้างมาสิ่งดีๆ ให้บ้านเกิด

ที่ว่าไม่สลักสำคัญ เพราะไม่มีใครยินดีต่อการกลับมาของทั้งสอง นอกจากเจ้าตัว พวกผู้ใหญ่ปรารถนาเสียงดังไปทั้งทุ่งว่าอุตสาห่ออกไปร่ำเรียนสูงๆ กลับไม่ยอมมางานดีๆ มีอย่างหรือ...กลับมาจับจอบฟันดินให้ตัวดำ ลำบากเหมือนเดิม

สองบัณฑิตกลับมาพบสองสหายเก่า สี่แรงแห่งความเข้าใจช่วยกันสร้างกลุ่มเยาวชนชนบ้านโป่งกระทิงบนจนสำเร็จ และใช้พลังกลุ่มเป็นแกนนำในการทำงานเพื่อชุมชน โดยที่ไม่ได้คาดหวังอะไรมาก ขอแค่สร้างวันพรุ่งนี้ที่ดีกว่าเดิม...เท่านั้นเอง

ชาวโป่งกระทิงบนเป็นกะเหรี่ยงที่เรียกตัวเองว่า "โป" หรือ "โพล" ชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงเมื่อมีถนนตัดเข้ามา นำผู้คนหลายเชื้อชาติจากถิ่นต่างๆ มาผนวกรวมกับชุมชนเดิม คนมาใหม่ขอแบ่งพื้นที่ทำกินจากคนอยู่ก่อน สำหรับชาวโป ที่ทำกินเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและเป็นของทุกคน ขอเพียงให้บอกกล่าวกัน แต่สำหรับผู้มาใหม่ ที่ดินคือทรัพย์สินส่วนตัว พวกเขาล้อมที่และดำเนินการด้านเอกสารสิทธิ์เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของอย่างชัดเจน ชาวกะเหรี่ยงเป็นคนอ่อนน้อมและอ่อนโอน พวกเขาหลอมรวมกับชนเชื้อชาติอื่นๆ ได้ไม่ยาก ชุมชนดั้งเดิมค่อยๆ ทยอยสลาย ยามเมื่อไฟฟ้า น้ำประปาเข้ามาเติมแต่ง ชีวิตคนบ้านโป่งกระทิงบนก็เปลี่ยนไปอย่างไม่เหลือร่องรอยของอดีตกาล

ปี 2537 นโยบายการปฏิรูปที่ดินพร้อมกับการประกาศพื้นที่ป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติ มีผลทำให้ชาวโปดั้งเดิมหลายครอบครัวไร่ที่ทำกิน อำนาจในหมู่บ้านที่เคยอยู่กับชนพื้นถิ่นถ่ายโอนไปอยู่ในมือของผู้มาใหม่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่ดิน

การทำข้าวไร่ลดลง พี่ชเชษฐภักิจหลายตัวเข้ามาแทนที่ ผืนดินที่เคยอุดมสมบูรณ์ค่อยๆ เลื่อมโทรม นานวันเข้า เมื่อชุมชนถูกล้อมด้วยระบบทุนระดับต่างๆ โดยเฉพาะโรงงานสับปะรด ก็มีกรากว้นซื้ออะลอกที่สองจากคนเก่าที่ย้ายมาใหม่เพื่อแข่งกันปลูกสับปะรด อดีตชาวไร่กลายเป็นแรงงาน การแข่งขันการปลูกพืชชนิดเดียวกันทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำเล็กๆ ที่โตพอจะทำงานได้ก็เข้าไปรับจ้าง และส่วนใหญ่ก็เรียนจบแค่ประถมปีที่ 6

ยกเว้น "โก" เกரியงไกร ชีช่วง และ "แดง" บุญส่ง ใจชื่น สองหนุ่มนำปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยราชภัฏจอมบึงกลับมา แม้ความสำเร็จของพวกเขาจะไม่มีใครชื่นชม

การกลับบ้านและได้เจอเพื่อนเก่าช่วยฟื้นความรู้สึกดีๆ แต่ในความรู้สึกดีๆ สายตาของโกก็ซ่อนไปเห็นปัญหาในหมู่เพื่อนที่ส่วนมากใช้ชีวิตอย่างไร้สาระ เขายังคิดไม่ออกว่าจะแก้ปัญหายังไง เลยเริ่มจากการชวนแข่งกีฬา จากนั้นก็ชวนเที่ยวป่า

การเที่ยวป่าช่วยเติมช่องว่างที่เต็ม พวกเขารู้สึกเสียดายพลังของคนที่มารวมกัน มันน่าจะมีประโยชน์แก่ชุมชน เขาก็เลยคิดตั้งกลุ่ม โดยดึงเพื่อนอีกสองคนมาร่วมคือ วิจารณ์กับจ๊อด จากนั้นก็ตั้งกลุ่มเยาวชนบ้านโป่งกระทิงบน ในปี 2544 ทำกิจกรรมโดยใช้ป่าเป็นศูนย์กลาง เนื่องจาก

เป็นวิธีที่ลงทุนน้อยที่สุด การทำงานกลุ่มจึงเริ่มต้นด้วยการจับงานด้าน
สิ่งแวดล้อม

พวกเขาใช้หลัก "บวร" มาเป็นกลยุทธ์ในการดำเนินงาน โดย
ประสานงานเข้าไปในชุมชน วัด และโรงเรียน เพื่อขอให้เด็กๆ มาร่วม
กิจกรรมนอกค่าย แต่เมื่อทำไปแล้วสักพัก เขาคิดว่าน่าจะเจาะลึกลงไป
ปัญหาของชุมชน โดยเฉพาะเรื่องปากท้อง เรื่องความเข้มแข็ง โดยตั้ง
เป้าหมายว่าจะต้องส่งเสริมให้เด็กในชุมชนได้เรียนต่อ และกลับมา
พัฒนาบ้านเกิด

สมาชิกของกลุ่มไม่ได้มีแต่เยาวชนในระบบโรงเรียน แต่เพื่อนๆ
ที่มีอาชีพทำไร่ไถนา ก็เข้าร่วมด้วย ลักษณะของสมาชิกแบ่งออกเป็น 3
ประเภท และกิจกรรมที่พวกเขาเข้าร่วมก็แบ่งตามความถนัด ได้แก่ กลุ่ม
เยาวชนในระบบโรงเรียน จะร่วมกิจกรรมกีฬาและกิจกรรมสาธารณะ
กลุ่มเยาวชนหญิงที่ทำงานรับจ้าง เป็นกลุ่มผู้หญิงเฉพาะ ถนัดช่วยเหลือ
งานวัด กลุ่มนี้จะช่วยดูแลป่าไปพร้อมๆ กับการออกทำไร่ข้าวโพด และ
กลุ่มเยาวชนชายนอกระบบที่ทำไร่ทำนา หาของป่า จะทำหน้าที่เสมือนพล
ตระเวนคอยสอดส่องดูแลผืนป่า หน้าที่นี้กลมกลืนไปกับภารกิจในไร่ในนา

ขณะเดียวกัน พวกเขาก็ได้ที่ทำการกลุ่ม ซึ่งเปิดทำการทุกเย็น
เพื่อให้เด็กๆ ในหมู่บ้านมาร่วมทำกิจกรรม นอกเหนือจากกิจกรรมเดินป่า

ประจำปี และกิจกรรมเที่ยวป่าแบบย่อยๆ ที่ขึ้นอยู่กับฤดูกาลของธรรมชาติ

พ่อแม่บางคนเคยคิดว่าการศึกษาที่เด็กมาชุกอยู่กับกลุ่มเป็นเรื่องไร้สาระ แต่เสียงครหาที่เคยได้ยินได้ฟังค่อยๆ หริ่งจนแทบจางหายไป โดยเฉพาะเมื่อแกนนำชุมชนหลายคนเริ่มมองกลุ่มด้วยสายตาที่แผกไปจากเดิม มันเจือด้วยการยอมรับมากขึ้น แม้เวลา 2-3 ชั่วโมงในแต่ละวันอาจดูไม่มีค่ามากมายอะไร แต่อย่างน้อย ก็ช่วยให้เด็กๆ ที่แะมาชุกอยู่กับกลุ่มได้มีช่วงเวลาของตัวเอง พ้นจากช่วงเวลาทะเลาะเบาะแว้งของพ่อแม่ที่มักเกิดขึ้นตอนหัวค่ำ หลังจากฝ่ายหนึ่งปิดท้ายวันด้วยสุรา ห้องเรียนชีวิตไม่ได้เน้นวิชาความรู้ ไม่ได้เน้นกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านการเขียน พวกเขาเน้นการเข้าใจชีวิต แต่ถึงอย่างนั้นก็ไม่ได้หมายความว่า พี่ๆ จะละเลยเรื่องการศึกษา

การประสานงานกับวัด ทำให้ได้ทุนการศึกษาช่วยน้องๆ ได้หลายคน และเป็นโอกาสขยับเข้าใกล้น้องๆ ที่กำลังห่างหายไปจากกลุ่มด้วย เพราะคนได้ทุนวัด ก็ต้องมาช่วยงานวัดเสมอ ภาระที่หนักเกินตัวของเด็กๆ ในหมู่บ้าน ก่อให้เกิดการชะงักงันของการสืบทอดงานกลุ่ม บางคนเหนื่อยเกินไปที่จะเป็นตัวหลักในการทำกิจกรรมใหญ่ๆ หรือคิดแผนงานที่จะพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็ง บางคนก็แต่งงานแล้วมัวยุ่งกับการ

หากินหาอยู่ เรื่องก็ลงเอยว่าพี่ทั้ง 4 ที่เลยวัยเยาว์จนมาแล้ว ต้องรับภาระต่อไป ถ้ายังต้องการให้กลุ่มเดินหน้า แต่ในวัย 28 ปี ทั้งสี่ไม่อาจจะจมอยู่กับกิจกรรมเดิมๆ ได้ เมื่อสามารถช่วยให้พี่น้องบางคนได้มีโอกาสเรียนต่อแล้ว พวกเขาก็วางแผนปรับเปลี่ยนรูปขบวน ความรู้ความสามารถ ทำให้พวกเขาได้เข้ามานั่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน งานเอกสารที่คล่องกว่าผู้ใหญ่ ทำให้ได้รับความเชื่อถือในการนำเสนอประเด็นปัญหาต่างๆ เช่นผลกระทบเรื่องกลิ่นและน้ำเสียของโรงงานสับปะรด แต่พอลองเสนอแนวทางทดแทนการทำสับปะรด ก็ต้องไปตั้งหลักกันใหม่ ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีที่ทำกิน ขายให้โรงงานสับปะรดกันเกือบหมดแล้ว ถ้าไม่ทำสับปะรดก็ไม่รู้จะไปทำอะไร

การทดลองความจริงเริ่มขึ้นเพื่อประเมินว่าพวกเขาจะสามารถพลิกสถานการณ์ได้มากเพียงใด มีทั้งแนวคิดการบริหารจัดการท่ารถที่มักจะมีรถบรรทุกมาจอดนอนเป็นประจำ เพื่อให้เกิดเป็นอาชีพของหมู่บ้าน การจัดที่สาธารณะเป็นวนเกษตรเพื่อนำประโยชน์มาใช้ในส่วนรวม หรือการทดลองทำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่พบว่าชุมชนยังไม่มีความพร้อม

ประสบการณ์ที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนกะเหรี่ยงที่เป็นเครือข่ายกัน พวกเขาพบว่าการรวบรวมองค์ความรู้ท้องถิ่น การรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม เป็นปัจจัยในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

แต่พวกเขาไม่มีแรงหนุนพอที่จะทำให้เกิดขึ้นในยุคของผู้ใหญ่ได้ สิ่งที่มีงมั้นคือผลักดันให้ฉันนี้เกิดขึ้นให้ได้ในเด็กๆ รุ่นต่อไป

อย่างเช่น การทำแปลงทดลองเพื่อลบความเชื่อมั่นว่ามีเพียงสัปดาห์เท่านั้นที่เป็นที่พึ่ง แต่ความจริงอีกข้อหนึ่งที่พวกเขาไม่ยอมหลอกตัวเองก็คือ เวลาว่างของเด็กมีราคาต่างวด เวลาว่างของเด็กหมายถึงการไปช่วยพ่อแม่เสริมรายได้เพื่อจุนเจือครอบครัว หรือไม่ก็ดูแลน้องๆ เพื่อให้พ่อแม่ไปทำงาน แม่แต่เด็กที่ออกไปเรียนหนังสือนอกหมู่บ้าน ก็ต้องกลับมารับจ้างในโรงงานสัปดาห์วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ แนวคิดนี้ยังต้องเวลาที่เหมาะสมอีกกระยะหนึ่ง

กลุ่มเยาวชนไป่กระทิงบน เกิดจากความมุ่งมั่น ด้วยจุดหมายที่ไม่ได้ยิ่งใหญ่ในเบื้องแรก จากนั้น ก็ยืนหยัดต่อมาด้วยความเสียสละ ดำเนินไปอย่างมีพลวัตร และค้นพบเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม อันเป็นจุดหมายที่ยิ่งใหญ่

หลายคนฉงนว่าพวกเขาเหนื่อยยากไปเพื่ออะไร?

เมื่อปี 2544 พวกเขาตั้งใจแค่อยากจะรวมกลุ่มเพื่อนๆ ที่ไม่ได้เจอกันมานาน เมื่อเวลาผ่านไปเลยมา พวกเขาก็เริ่มมีแผนงานดีๆ มากมายในสมอง มีบททดลองจำนวนไม่น้อย บางเรื่องเหมาะทำ บางเรื่องเหมาะทั้ง

ลงแรงกาย แรงใจมาตั้งวันนี้ก็ไม่ได้หวังอะไรมาก
ขอแค่ทำวันพรุ่งนี้ให้ดีขึ้น...แค่นั้นเอง

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณบุญส่ง ใจชื่น

ที่อยู่ 98 หมู่ 1 ต.บ้านบึง กิ่งอ. บ้านบึง จ.ราชบุรี 70180

โทรศัพท์ 07-1712198

สร้างสรรค์สังคม ชุมชนจัดระเบียบ ชุมชนวัดมหาธาตุวรวิหาร

ศักดิ์ชาย พุดเพราะ

ศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

วัดมหาธาตุวรวิหารตั้งอยู่กลางเมืองราชบุรี มีพระปรางค์เก่าสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นโบราณสถานที่มีคุณค่า มีโบราณวัตถุจำนวนมาก มีลำน้ำแม่กลองอยู่ด้านทิศตะวันออกของวัด มีโรงเรียนเทศบาลวัดมหาธาตุวรวิหาร (บรรณเวชชนูปถัมภ์) อยู่ในอาณาบริเวณ มีต้นไม้หายากนับร้อยชนิดเรียงรายร่มรื่นอยู่ภายในบริเวณ มีเขตที่อยู่อาศัยบำเพ็ญศีลภาวนาของแม่ชีเป็นสัดส่วน โดยเฉพาะเรือนของแม่ชีคนสำคัญซึ่งเคยเป็นบาทบริจาริกาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็อยู่ในอาณาเขตของวัดด้วยเช่นกัน ที่ลำค้ำฝั้นที่รอบบริเวณวัดประมาณ 100 ไร่เศษนั้น หลวงพ่อเจ้าอาวาสได้บริหารจัดการให้เป็นที่อยู่อาศัยของชุมชนราว 500

หลังคาเรือน สำหรับพึ่งพาใบอนุญาตของวัดให้เช่าอยู่ถาวร หลายครอบครัว ดำรงชีพเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย บ้างทำงานในองค์กร บริษัท ห้างร้าน เป็นกรรมกรรับจ้าง ค้าขาย หรือไม่ก็ปลูกพืชผักในพื้นที่ที่กำหนดไว้

มีการร่วมคิดร่วมสร้างกรอบคิดและเงื่อนไขในรูปลักษณะต่างๆ ที่ชุมชนต้องรับรู้และปฏิบัติร่วมกันในระบบของการบริหารจัดการ พระราชวิสุทธิโสภณ หลวงพ่อเจ้าอาวาสซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี อยู่ร่วมกับชุมชนอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดี ลดข้อขัดแย้งให้สิ้นไป รวมถึงการร่วมสร้างงานให้กับเยาวชน นอกจากนี้ได้ร่วมตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นมา เชื่อมโยงร้อยรัดองค์กร และผู้คนทุกเพศทุกวัยให้อยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างมีความสุข

กำหนดให้มีร้านค้าขายข้าวของในชุมชนที่ไม่ซ้ำชนิดกัน กำหนดชื่อชุมชนเป็น 3 คุ่มใหญ่ มีคุ่มสมานา (ชุมชนที่ 13), คุ่มลุ่มันตา (ชุมชนที่ 16), และคุ่มสมังคี (ชุมชนที่ 19) ซึ่งแต่ละคุ่มมีทั้งชาวมอญ ชาวจีน คนไทย และไทยลาว พานักอาศัยปะปนกัน โดยวัดจะเก็บค่าเช่าราคาถูก เพียงปีละ 300 บาทต่อครอบครัว บนพื้นที่ราว 50 ตารางวา ถือเป็นค่าธรรมเนียมเท่านั้น แต่ละคุ่มก็มีคณะกรรมการดำเนินงานแบ่งภาระหน้าที่รับผิดชอบ มีคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ มีการพบปะหารือกันในแต่ละคุ่มและระหว่างคุ่มอย่างสม่ำเสมอ ต่อมาเมื่อชุมชนท่าแจ่ง (ชุมชนที่ 11)

ซึ่งอยู่ห่างไกลออกไปนอกพื้นที่วัด แต่เกิดความเลื่อมใสศรัทธาอยากเข้ามา
มาร่วมกิจกรรมด้วยจึงสมัครเข้ามาเป็นชุมชนคุ่มสุดท้าย

เนื่องจากวัดมหาธาตุมีองค์พระปรางค์ และพระพุทธรูปโบราณ
หลายลักษณะ อันเป็นศูนย์รวมศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั้งจังหวัด
หลวงพ่อดีพยายามจัดเก็บรวบรวมโบราณวัตถุอีกหลายชิ้น ทั้งระฆัง
ใบเสมา ศิลาจารึก เป็นต้น เป็นทำนองพิพิธภัณฑน์ให้ผู้คนได้มาศึกษาเรียน
รู้อีกด้วย จึงทำให้อาณาบริเวณวัดมหาธาตุมีองค์ประกอบที่ค่อนข้างลงตัว
สำหรับชุมชน คนรอบวัดให้เกิดความสำนึก หวงแหน และรักท้องถิ่น

นอกจากนี้ คณะกรรมการแต่ละคุ่มยังได้สร้างชมรมขึ้นอีก
หลายลักษณะ เช่น ชมรมคาดเชือก รำพลอง รำไทย ออมทรัพย์ ชมรม
ปลูกพืชผัก ชมรมดนตรีไทยสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน แนวคิด
การจัดระเบียบนี้มีวัดเป็นหลักในการกำหนดนโยบายร่วมกับโรงเรียน
และชุมชน โดยมีตำรวจชุมชนฯ ละ 1 คนที่ชาวบ้านร่วมกันเลือกขึ้นมา
เพื่อให้คอยดูแลความสงบสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อย

เมื่อมีการจัดระเบียบความเป็นอยู่ของชุมชนรอบวัด โดยใช้
ธรรมชาติของใจสร้างกุศลจิตร่วมกันแบบพึ่งพา เห็นอกเห็นใจ ดูแลทุกข์
สุขเสมือนญาติทุกคราวเรือน ทุกคุ่มต่างรู้จักมักคุ้นไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ
ไม่ปรากฏว่ามีโจรหรือขโมย หรือเหล่าอันธพาลเกรงเข้ามา ต่างเคารพกฎ

ระเบียบ มีวินัย ซื่อสัตย์ สุจริต เห็นใจซึ่งกันและกัน

แต่ละครัวเรือนก็ยังมีกิจกรรมทรัพย์ มีการระดมทุนเพื่อทำกิจกรรมส่วนรวมด้วยสามัคคีเป็นที่ตั้ง ซึ่งทำได้ยากในชุมชนเมืองทั่วไป จุดเด่นของการสร้างความสุขร่วมกันของชุมชนรอบวัดมหาธาตุวรวิหารนั้น น่าจะอยู่ที่ความไม่เอารัดเอาเปรียบ ไม่แข่งขันแก่งแย่ง ชิงดีชิงเด่น แต่ทุกคนรอบค้วดำรงวิถีชีวิตอยู่บนความพอเพียง ช่วยเหลือเกื้อกูล เสียสละ ตลอดทั้งร่วมทุกข์ร่วมสุข บนเงื่อนไขของพุทธธรรม จากโอวาทและการบริหารจัดการของหลวงพ่อดุสิตวิสุทธิโสภณ นั้นเอง

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

ดร.ชาญชัย ยมดิษฐ์

ที่อยู่ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 46 หมู่ 3 ต.จอมบึง

อ.จอมบึง จ.ราชบุรี 70150

โทรศัพท์ 01-8526475

ปรับเปลี่ยนแนวคิด สร้างมิตรเสริมปัญญา ทำนานิเวศเกษตร บ้านระแหง

ศักดิ์ชาย พุดเพราะ

รศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

คุณละเมียด ครุฑเงิน ชวนที่บ้านระแหง หมู่ 7 ตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว เมืองปทุมธานี ด้วยวัยเพียง 37 เมื่อปีพ.ศ. 2539 วันนั้น คุณละเมียดได้ค้นพบนวัตกรรมการทำนารูปแบบใหม่โดยบังเอิญ จากต่อซังข้าวที่เก็บเกี่ยวแล้ว คุณละเมียดได้ไถพลิกพื้นกลับหน้าดินใส่ปุ๋ยพรวนดิน เกลี่ยฟางบังแสงตะวัน ปล่อยให้น้ำเข้านา เพื่อเตรียมจะทำนาครั้งใหม่ เหมือนเช่นเคย

หลังจากนั้นไม่กี่วัน คุณละเมียด ก็เตรียมการเพื่อจะไถแปร

ไถ่градเพาะหวานเมล็ดข้าวอันเป็นวิธีที่เคยดำเนินมาจากบรรพชน แต่คุณละเมียดได้พบว่าต่อซึ่งข้าวซึ่งไถ่กลบแล้วนั้น กลับแตกออกเป็นต้นกล้าใหม่ กลายเป็นข้าวเต็มผืนนาอีก คุณละเมียดจึงเปลี่ยนความตั้งใจเดิม โดยคิดว่าน่าจะทดลองเลี้ยงดูข้าวกล้าจากต่อซึ่งดูว่าจะเป็นเช่นไร จึงไขน้ำเข้านาตามระยะที่ต้นข้าวสูง พร้อมทั้งโปรยปุ๋ยคอกให้ทั้บถมฟางจนเน่า เบื่อยกกลายเป็นปุ๋ยธรรมชาติโดยปริยาย คุณละเมียดเล่าว่า

"ลดต้นทุนจากไร่ละ 900 บาทเหลือ 700 บาท นับจากวันที่กล้าอ่อนเริ่มผลิยอดแทงหน่อใหม่ ซึ่งมีจำนวนมากกว่าต้นต่อเก่าถึงเท่าตัว เวลาเก็บเกี่ยวเพียง 90 วัน ก็สามารถเก็บเกี่ยวได้ผลเท่าเทียมกับการเก็บเกี่ยวครั้งแรกราว 100 ถึงต่อไร่ แม้จะเก็บเกี่ยวได้แล้วหากทำเช่นเดิมอีก ก็จะได้ผลผลิตเพิ่มอีก ขณะที่ต่อซึ่งข้าวก็จะทยอยอดผลิกล้าต้นใหม่อีก ทวีคูณ มีต้นทุนการผลิตน้อยลงไปอีก 200 บาทต่อไร่ ฟางข้าวที่เกลี้ยกลบบังแสงแดด ยังช่วยปดิวชพีชได้ดีอีกด้วย เป็นอันว่า ไถ่นาหวานข้าวเพียงครั้งเดียวแต่ได้ผลผลิตถึงสามครั้ง"

ความคิดเช่นนี้ ได้ขยายแพร่กระจายไปยังเพื่อนเกษตรกรผู้ร่วมอาชีพที่มีผืนนาในระบบนิเวศใกล้เคียงกัน ให้มาร่วมดำเนินการเป็นเครือข่ายนับหลายหมื่นไร่ วิธีดังกล่าวยังช่วยลดการทำลายทรัพยากรดิน ได้อย่างวิเศษ เป็นการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับชุมชนอีกด้วย

คุณละเมียด ขยายวิธีปฏิบัติให้ฟังว่า

"การทำนาลักษณะนี้ต้องควบคุมระดับน้ำให้พอเหมาะกับการเจริญเติบโตของต้นกล้าใหม่ ต้องปรับระดับผิวน้ำให้ราบเรียบเสมอกัน ต้องระวังมิให้ฟางที่กลบตอซัง ลอยขึ้นมาปิดบังยอดกล้าที่กำลังผลิยอดขึ้นมา และอีกประการหนึ่งต้องระวังอย่าให้น้ำท่วมซังโดยเฉพาะฤดูฝน ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ"

ปัญหาบางประการที่คุณละเมียดพบยังมีอีก เช่น ฟางที่เน่าจะเกิดแก๊สไข่เน่า จำเป็นต้องระบายน้ำออกทิ้งให้ดินพักตัวแห้งหมาดสัก 3 วัน จึงเปิดน้ำเข้าใหม่อีกครั้ง ต้นข้าวก็จะได้ปุ๋ยธรรมชาติเพิ่มอย่างทั่วถึง ที่สำคัญต้องปรับพื้นที่ให้ราบเรียบเสมอกันทั้งแปลง

ส่วนการใช้ยาฆ่าเพลี้ยไฟซึ่งทำให้ใบข้าวมีสีส้มนั้น คุณละเมียดก็ปรับเปลี่ยนมาปฏิบัติจากคำบอกเล่าของผู้รู้บ้าง เกษตรกรอำเภอบ้าง นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยบ้างที่มาศึกษาเยี่ยมชมดูพื้นที่ปลูกข้าว คุณละเมียดจึงทดลองสร้างยาฉีดแมลงศัตรูข้าวจากอุปกรณ์พื้นๆ ที่หาง่าย เป็นต้นว่าใช้เหล้าขาว 2 ขวด ผสมกับน้ำส้มสายชู 1 ขวด ยาสูบ(ยาเส้น) 1 กิโล หมักทิ้งไว้ 1 คืน กรองเอาเฉพาะน้ำมาฉีดต้นข้าวในช่วงเวลาที่กำลังแตกกอทำให้ข้าวงดงาม เนื่องจากแมลงศัตรูไม่มารบกวนอีก

การทำนาระบบวิธีแบบคุณละเมียดจำเป็นอย่างไรจะต้องสร้าง

นิตยวิถีการทำนาใหม่ เป็นต้นว่า ต้องขยันและทุ่มเทเอาใจใส่กับต้นกล้า
ต่อซึ่งอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ที่สำคัญต้องมีน้ำในลำคลองพร้อมที่จะ
ถ่ายเทมาลงผืนนาได้เมื่อต้องการ คุณละเมียดได้ขยายความคิดสร้าง
เครือข่ายไปยังเครือข่าย มิตรสหายผู้ร่วมอาชีพ จากบ้านใกล้เรือนเคียง
ขยายไปสู่ชุมชนอื่นที่ห่างไกลออกไป

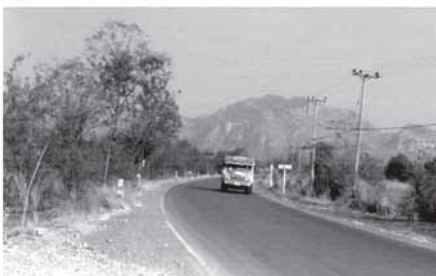
นับจำนวนหลายหมื่นไร่ หลายพันครอบครัว ด้วยแนวคิดที่จะ
ให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่ใช้น้ำคลองร่วมกัน ลดละเลิกการใช้สารเคมี
หวังจะให้ น้ำคลองสายต่างๆ สะอาดปราศจากมลพิษ เพื่อให้สัตว์น้ำตาม
ธรรมชาติกลับคืนมาเป็นอาหารอีกวาระหนึ่ง

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณละเมียด คุรุทเงิน

ที่อยู่ 46/1 หมู่ 9 บ้านระแหง ต.หน้าไม้ อ.ลาดหลุมแก้ว จ.ปทุมธานี

โทรศัพท์ 02-9775127

เขาหินปูนแหล่งสุดท้ายใกล้เมืองหลวง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

ศักดิ์ชาย พุดเพระ

รศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

สระบุรี เป็นจังหวัดชานเมืองที่มีการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว สภาพแวดล้อมส่วนใหญ่ซึ่งเป็นเขาหินปูนได้ถูกล้มปทานเพื่อนำหินมาผลิตปูนซีเมนต์ กลายเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้งดงามแต่ต้องแลกกับการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติที่ประมาณค่าไม่ได้

เขาพระพุทธรบาทน้อยในเขตอำเภอแก่งคอย ก็หาได้พ้นจากสายตาของนายทุนไปได้ โชคดีที่ยังมีนายสมควร โมงนาที หรือกำนันหนูอดีตกำนันตำบลสองคอนเข้ามาปกป้องเขาพระพุทธรบาทน้อยไว้ได้ด้วยชีวิต

เมื่อสูญเสียกำนันหนู แกนนាំที่ชาวบ้านให้การยอมรับนับถือ

ในปี 2544 ความโศกเศร้าแผ่ขยายไปทั่วชุมชน ภารกิจสำคัญที่ผ่านฝากไว้ จำเป็นต้องได้รับการสานต่อ โดยสมาชิกในชุมชน จึงเกิดคณะกรรมการป่าชุมชนของแต่ละหมู่บ้านในเขตตำบลสองคอน และตำบลท่าตูมขึ้น เพื่อรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นคณะกรรมการป่าชุมชนเขาพระพุทธรบาทน้อย ดำเนินการอนุรักษ์เขาหินปูนอย่างเป็นรูปธรรม โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่ง

กรรมการป่าชุมชนดูแล แบ่งเป็นฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายอนุรักษ์พันธุ์พืช ฝ่ายอนุรักษ์ต้นน้ำลำธารฝ่ายอนุรักษ์สัตว์ป่า ฝ่ายอนุรักษ์โบราณวัตถุ เป็นต้น มีการจัดประชุมสัญจรไปตามหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน ใช้หลัก "บวร" ในการดำเนินงาน คือ "บ้าน วัด โรงเรียน" ประสานงานกันเอง โดยมีเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นที่ปรึกษา

ป่าชุมชนเขาพระพุทธรบาทน้อยมีเนื้อที่ประมาณ 1,500 ไร่ และเมื่อรวมกับเนื้อที่บนภูเขาแล้วจะมีมากกว่า 6,000 ไร่ ระบบนิเวศที่ไม่เคยมีการสำรวจมาก่อนดูเหมือนจะเป็นสิ่งท้าทายเป็นแรงบันดาลใจให้นักธรรมชาติวิทยาอยากเข้าไปค้นหา โรงเรียนพระพุทธรบาทน้อยจึงได้จัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับ ระบบนิเวศเขาหินปูนส่งเสริมให้กับเด็กนักเรียนที่อยู่ในละแวกนั้นได้เรียนและศึกษาธรรมชาติไปพร้อมๆ กัน

นอกจากนี้ยังผลักดันให้ชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามามีส่วนร่วม

กับการศึกษาท้องถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรท้องถิ่น โดยเฉพาะการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเป็นสื่อในการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์เขาหินปูนพร้อมๆ ไปกับการสร้างสำนึกและจิตวิญญาณในการหวงแหนทรัพยากรต้นทุนทางธรรมชาติของท้องถิ่น เขาหินปูนจึงกลายเป็นห้องเรียนธรรมชาติเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ที่หลากหลายองค์ความรู้

โดยเฉพาะ “เลียงผา” หรือม้าพระอินทร์ผู้สง่างาม ในอดีตเลียงผาหรือม้าพระอินทร์จะเป็นที่หมายปองของนายพรานและนักล่า ทั้งที่เป็นสัตว์ป่าสงวนที่ใกล้จะสูญพันธุ์จากป่าผืนประเทศไทย ชาวบ้านจึงช่วยกันอนุรักษ์ไว้เป็นสมบัติล้ำค่าของแผ่นดิน

ภูเขาหินปูนที่หลายคนมองข้ามนั้นได้กลับกลายเป็นชุมทรัพย์ทางธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่น ด้วยมีพืชพันธุ์ไม้ดั้งเดิมโผล่ผุดขึ้นตามโขดหิน ทั้งปรงเขา หรือมะพร้าวลิง จันผา จันแดง ที่มีลำต้นขนาดใหญ่อายุหลายร้อยปี

ที่สำคัญบริเวณขอบเขตของป่าชุมชนเขาพระพุทธรบาทน้อยนั้นจะมีแหล่งต้นน้ำซับที่เกิดมานานและไม่เคยแห้งเหือด ชาวบ้านนับพันนับหมื่นหลังคาเรือนได้อาศัยใช้ดื่มกิน น้ำซับนี้มาจากผลพวงของการดูแลรักษาป่าเขาหินปูนของศูนย์ศึกษาธรรมชาติเขาพระพุทธรบาทน้อย ทำให้

ตามน้ำหรือแหล่งน้ำซับซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาตินั้นมิถูกทำลาย และปรากฏตามหมู่บ้านที่อยู่รอบๆ ภูเขา ชาวบ้านได้ใช้น้ำทั้งดื่มและใช้สอยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งยังผลิตเป็นน้ำดื่มตามกระบวนการที่ถูกต้องออกจำหน่ายในท้องตลาดสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้อย่างคุ้มค่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่รายรอบเขาพระพุทธรบาทน้อยก็ได้ใช้น้ำจากแหล่งน้ำซับเพื่อไปใช้ในภาคเกษตรกรรม เช่น เลี้ยงสัตว์ รดพืชผักสวนครัว เป็นต้น

อีกประการหนึ่งยังได้พบเห็นนกชนิดหนึ่งซึ่งมีเฉพาะภูเขาหินปูน "พระพุทธรบาทน้อย" เพียงแห่งเดียวในโลกมีชื่อว่า "นกจู๋เต้น" หรือนกเขานหินปูนพันธุ์สระบุรี เป็นนกกินแมลงอาศัยอยู่ในถ้ำและหน้าผา ในการดำเนินชีวิตคู่ยี่เยี้ยแมลงตามซอกหินเป็นอาหาร นอกจาก "นกเขานหินปูนพันธุ์สระบุรี" ที่มีเพียงพันธุ์เดียวในโลก และเสียงผา สัตว์ที่ชาวบ้านถือว่าเป็นสิ่งที่ควรคู่แก่เขานหินปูนแล้ว ที่เขาพระพุทธรบาทน้อยแห่งนี้ยังมีตะขาบน้ำสีชมพูแห่งเดียวในโลก ซึ่งอาศัยในโพรงผาถ้ำ ประยงค์ขนาดสองคนโอบ หอยทากจิว เป็นต้น

การรวมตัวกันพิทักษ์ป่าของชาวบ้านเป็นที่ประจักษ์ผล เสียงผาที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์เริ่มกลับมาปรากฏกายให้เห็น การลักลอบนำพันธุ์ไม้ไปขายหายไป คนที่เคยขโมยพันธุ์ไม้กลับใจมาช่วยอนุรักษ์

ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่น่าสนใจ ทิวทัศน์น่าชม รวมถึงถ้าที่
สวยงาม ทั้งยังมีวัดบนภูเขาและรอยพระพุทธรูป ทำให้นักท่องเที่ยว
จัดสรรบุรีเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และจัดกิจกรรมฝึกฝนมัดคุศุเทร์ก
น้อยให้แก่เยาวชนเพื่อให้ข้อมูลเรื่องสิ่งแวดล้อมและสร้างความเข้าใจ
แก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจ

ความศรัทธาในผู้นำที่จากไป ส่งผลให้ชุมชนรวมตัวกันปกป้อง
ผืนป่าอย่างพร้อมเพรียง สานต่อเจตนารมณ์สวมวิญญาณนักอนุรักษ์
ระบบนิเวศเขาหินปูนเพื่อรักษาแหล่งน้ำซับที่ชาวบ้านใช้บริโภค และแปร
รูปเป็นธุรกิจชุมชนสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจ จัดพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
เชิงนิเวศให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขคู่เขาพระพุทธรูปน้อยไปอีกนานเท่านาน

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณสุฤษดี จิตนอก

ที่อยู่ 4/2 หมู่ 7 ต.ตาลเดี่ยว อ.แก่งคอย จ.สระบุรี

โทรศัพท์ 036-245518 หรือ 01-6597422

ลมหายใจของสวนส้ม ชมรมคนริมคลอง

ศักดิ์ชาย พุดเพราะ

รศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

การระดมกำลังซื้อที่ดินเพื่อเคลื่อนย้ายส้มสายพันธุ์บางมด ซึ่ง
ล้มสลายมาจากตำบลบางมด ฟังธนบุรีในอดีต มาเพาะปลูกเป็นบริเวณ
กว้างและเป็นลำเป็นสันในเกือบทุกหมู่บ้านในเขตอำเภอวิหารแดง อำเภอ
หนองเสือ และอำเภอองครักษ์เมื่อเกือบสามสิบปีได้สร้างผลกำไรอย่าง
เป็นกอบเป็นกำให้กับชาวสวน

หลายรายก็ขยับขยายซื้อพื้นที่เพิ่ม บ้างขุดลอกท้องร่องเพื่อรดน้ำ
จากลำคลองเข้ามาสร้างความชุ่มชื้นให้กับส้ม พร้อมกับนั้นก็เพาะเลี้ยง
สัตว์น้ำพันธุ์ปลาอีกหลายชนิดเป็นรายได้เสริมจากผลิตผลสวนส้ม

เมื่อชาวสวนส้มเล็งเห็นผลประโยชน์ที่ได้รับเป็นรูปธรรมเช่นนั้น

ต่างก็เร่งเพิ่มผลผลิต เพื่อหวังกำไรมากขึ้นโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ใช้สารเคมีมาช่วยกระตุ้นกระบวนการผลิตให้เกิดประสิทธิผล ใช้ทั้งสารเร่งสารกระตุ้น เพิ่มคุณภาพดินด้วยสารเคมี ขณะเดียวกันก็ต้องใช้ยาปราบศัตรูพืชหลากหลายชนิดไม่ซ้ำกัน เนื่องจากศัตรูพืชบางสายพันธุ์ได้ปรับเปลี่ยนพัฒนาตนเองเพื่อต่อสู้กับยาร้ายทั้งปวง

ในที่สุดผืนดินเพื่อการเกษตรที่ดูว่าจะมีอนาคตไปได้ดี ลี้ถั่วน้ำในลำคลองที่ขุดลอกเป็นร่องลึกเข้ามาหล่อเลี้ยงพืชพันธุ์ในสวน รวมไปถึงต้นส้ม มีอาจต้านกระแสสารเคมีทั้งหลายได้ ต่างล่มสลายล้มตายลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกษตรกรต้องขาดทุนย่อยยับ หลายรายต้องละทิ้งเรือสวนไร่นาหลบหน้าเจ้าหนี้ บางรายก็ลี้ภัยไปตั้งต้นบุกเบิกพื้นที่ใหม่หวังว่าจะกอบกู้ฐานะที่สิ้นเนื้อประดาตัว ให้คืนสู่สภาพเดิมโดยเร็วที่สุด

ในช่วงเวลาราวสองทศวรรษที่ผ่านมา หลายรายต้องทอดทิ้งผืนดินที่หมดคุณค่าไปแสวงหาพื้นที่ใหม่ เช่นพื้นที่หลายอำเภอในจังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง ชัยนาท เรื่อยไปจนถึงจังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร อุตรดิตถ์ เป็นต้น ในเบื้องต้นดูเหมือนว่าจะได้ผลเพราะเป็นพื้นที่เปิดใหม่ แต่ทำนานยี่สิบกว่าอีกไม่นานก็คงจะล่มสลายเช่นเดียวกัน เพราะเกษตรกรยังคงใช้ระบบวิธีการผลิตเช่นเดิม และคงต้องย้ายที่ไปอีกไม่จบสิ้น หลังจากไปสร้างมลพิษ ทั้งกากเดนแห่งความหายนะไว้

เบื้องหลัง แต่ยังมีกลุ่มเกษตรกรอีกหลายกลุ่มในพื้นที่เดิมที่ไม่ยอมแพ้ต่างเรียนรู้บทเรียนราคาแพงที่ผิดพลาดจึงคิดหากลวิธีใหม่เพื่อพลิกฟื้นวิกฤติ ทั้งกระบวนการทุกอย่างที่เคยปฏิบัติมาทั้งหมดในทำนองล้มแล้วลุกขึ้นยืนตั้งตัวใหม่ ต่างหันหน้าเข้ามาปรับทุกข์ปรึกษาหารือกันซึ่งได้มติว่าต้องปรับเปลี่ยนมาใช้วิถีแบบโบราณโดยเริ่มต้นที่นำปุ๋ยคอกมาสร้างความอุดมสมบูรณ์ในดิน ปลูกพืชชนิดใหม่คลุมเคล้าผสมปนเปกันไป ไม่ทำเฉพาะสวนส้มเหมือนเดิมอีกแล้ว นำบทเรียนที่เคยผิดพลาดมาเป็นประสบการณ์ราคาแพง

ในที่สุดต่างเห็นพ้องต้องกันว่าควรปรับเปลี่ยนมาปลูกพืชชนิดใหม่ที่ไม่ต้องการปุ๋ยมาก และมีผลผลิตเร็ว เป็นพืชพันธุ์ดั้งเดิมและควรเป็นพืชตระกูลที่ช่วยบำรุงรักษาดินให้ฟื้นคืนสภาพได้อย่างรวดเร็ว และต้องไม่ใช่สารเคมีไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตาม

พืชพันธุ์ไม้ที่ลงปลูกใหม่ เช่น พืชตระกูลถั่ว ทั้งถั่วเขียว ถั่วดำ ขณะเดียวกันก็ปลูกพริก ตะไคร้ ข่า แทรกสลับ โดยมีกล้วยชนิดต่างๆ ทั้งกล้วยน้ำว้ายืนอยู่เคียงข้างกล้วยไข่ กล้วยหอม เป็นต้น นอกจากนี้ยังปลูกชมพู่พันธุ์ทับทิมจันทร์ ซึ่งนำต้นพันธุ์มาจากอำเภอดำเนินสะดวก เพราะเป็นพืชชอบน้ำ ผสมด้วยการปลูกพืชผักประเภทขึ้นรั้นอีกหลายชนิด โดยใช้ลำต้นส้มที่กำลังยืนรอวันตายนั้นเป็นร้านค้ำพืชพันธุ์ไม้เถา

ประเภทบวบ แดงร้าน พักทอง มะระขี้นก มะระจีน ถั่วฝักยาว เป็นต้น
 ช่วงระยะเวลาไม่นาน เกษตรกรที่ปรับวิถีทำให้เป็นโอกาสต่างสามารถ
 พลิกสถานการณ์อันเลวร้าย มาสู่วิถีชีวิตใหม่ได้อย่างน่าทึ่ง และ
 สร้างรายได้ทดแทนด้วยการคิดค้น อดทน และต่อสู้อย่างไม่หยุดนิ่ง
 หรือท้อถอย

วิถีเกษตรผสมผสานเช่นนี้เองได้ปลุกชีวิตผู้ที่ไม่ยอมพ่ายแพ้
 ให้กลับลืมตาอ้าปากอีกครั้ง อย่างเล็งเห็นถึงวิถีพึ่งธรรมชาติอย่างยั่งยืน
 ด้วยการแสวงหาปุ๋ยคอก เรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก เพื่อคืนระบบนิเวศสู่
 ธรรมชาติ ในที่สุดพบว่า หลายชุมชนยืนหยัดต่อสู้จนพลิกฟื้นผืนดินที่
 เกือบจะหมดคุณค่าให้กลับรอดพ้นหายนะสร้างผลกำไรคืนทุน สร้างสุข
 ในชุมชนได้

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณศิลาปชัย อิศราวุธพงศ์ตา

ที่อยู่ 48 บ้านหนองหมู ต.หนองหมู อ.วิหารแดง จ.สระบุรี

โทรศัพท์ 036-353097

คุณยอดชาย แซ่ลิ้ม

ที่อยู่ 7/2 หมู่ 1 ต.ศาลาครุ อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี

โทรศัพท์ 06-0260165

แนวป่าชายเลน เส้นทางอนุรักษ์ ปากอ่าวตะวันออก

ศักดิ์ชาย พุดเพราะ

รศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

ป่าชายเลนบางที่ก็เรียกว่าป่าเลนน้ำเค็ม หรือป่าเลน ลักษณะเป็นป่าไม้ไม่ผลัดใบ มีต้นไม้ขึ้นหนาแน่น แต่ละชนิดมีรากค้ำและรากหายใจแตกต่างกันไป ป่าชนิดนี้ปรากฏอยู่ตามที่ดินเลนริมทะเล หรือบริเวณปากแม่น้ำใหญ่ๆ ซึ่งมีน้ำเค็มท่วมถึง

แม่น้ำเพชรบุรี เป็นสายน้ำหลักที่มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาตะนาวศรี แ่งกระเจานไหลผ่ากลางเมืองเพชรบุรีก่อนที่จะออกปากอ่าวทะเลฝั่งตะวันออกที่บริเวณตำบลบ้านแหลม และตำบลบางตะนูน อำเภอบ้านแหลม ต่อไปยังตำบลยี่สาร อำเภอมัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม แม่น้ำเพชรจึงเป็นแม่น้ำที่เชื่อมทะเลเป็นช่วงระยะยาว ทำให้มีบริเวณ

ป่าชายเลนฝั่งทะเล ที่มีพันธุ์ไม้ป่าชายเลนหลากหลายชนิด ทั้งโกงกาง ตะบูน ลำพู แสมดำ เหงือกปลาหมอ ปอทะเล เป้ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสัตว์จำพวก ลิงแสม ชะนี ตลอดจนนกอีกหลายเผ่าพันธุ์ พำนักอาศัยสร้างเรือนรังอยู่ในบริเวณป่าแถบนี้อีกด้วย

แม่น้ำเพชรจึงเป็นดังสายโลหิตที่หล่อเลี้ยงเกษตรกร ชาวสวน ชาวไร่ ชาวนา ชาวประมง และผู้คนหลากหลายอาชีพมาแต่บรรพกาล เป็นสายน้ำประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงพระราชวังบนภูเขาที่สร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เรียกกันว่า "เขาวัง" ตลอดจน "วังบ้านปืน" หรือ "วังรามราชนิเวศน์" ที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ

มหารัตนกวี "สุนทรภู่" ที่เคยเดินทางรอนแรมมาทางเรือได้พรรณนาไว้ในนิราศเมืองเพชร กล่าวถึงชะนีเมื่อผ่านเขายี่สารว่า

"เสียงชะนีเหล่าเขายี่สาร

วิเวกหวาน หว่ว หว่ว ผัว ผัว โหวย

ยิ่งหวิวไหวไต่ยีนให้ตื่นโดย

ชะนีโหยหาคู่ไม่รู้วาย"

ทั้งยังพรรณนาให้เห็นความอุดมสมบูรณ์ของป่าชายเลนผ่านพฤติกรรมของลิงแสมไว้อย่างน่าฟังว่า

"ตลอดหลามตามตลิ่งล้วนลิงโลน
อ้ายทโมนนำหน้าเที่ยวคว่ำปู
ครั้นล้วงซุดสุดหยั่งเอาหางยอน
มันหนีบนอนร้องเก็ลือก เลือกหัวหู
เพื่อนเข้าคร่ำหน้าหลังออกพรั่งพรู
ลากเอาปูออกมาได้ไ้กะโตะ
ทั้งหอยแครงแมงตามันหาคล่อง
ฉีกกระดองกินไซไซโง"

สุนทรภู่และเจ้านายชั้นสูงรวมไปถึงองค์พระมหากษัตริย์ล้วน
ผูกพันกับสายแม่น้ำเพชรอย่างแนบแน่น

หากแต่สายน้ำเพชรบุรีกำลังกลายเป็นแม่น้ำมลพิษในปัจจุบัน
เนื่องเพราะผู้คนขาดสำนึกและความรับผิดชอบ จึงเกิดกลุ่มเยาวชน
โรงเรียนบ้านแหลม ซึ่งมีอาจารย์ปิยะพร ศรีพลวงษ์ เป็นแกนหลักในการ
ร่วมคิดร่วมสร้างกิจกรรม เพื่อปลูกเร้าจิตวิญญาณทั้งร่วมสร้างเครือข่าย
โยงใยไปถึงโรงเรียนอื่นๆ ตามสายน้ำ เชื่อมสายสัมพันธ์เชิงอนุรักษ์ผืนน้ำ
ตลอดทั้งสาย ขจัดสิ่งมลพิษ ไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลอีกหลาย
พื้นที่ไม่ว่าจะเป็น ตำบลบางครก ตำบลบางตะบูน เลยไปถึงตำบลยี่สาร
ในเขตอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เนื่องจากชุมชนยี่สารต้อง

ใช้น้ำจืดจากแม่น้ำเพชรมาดื่มกิน ใช้สอยมาแต่ครั้งอดีตจนปัจจุบัน

จากเด็กกลุ่มเล็กๆ ที่พยายามลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม นำมาสรรค์สร้างเป็นบทละครชีวิตเสนาการแสดงไปหลายพื้นที่ เพื่อปลุกเร้าสำนึกของผู้คนที่มิพบาบาทหน้าทีโดยตรง และผู้ใช้น้ำในแม่น้ำเพชรให้ร่วมตระหนักถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาในอดีตเชื่อมโยงมาถึงปัจจุบัน และสร้างฝันที่เป็นรูปธรรมเพื่อการคงอยู่ของแม่น้ำและแนวป่าชายเลนฝั่งทะเลตะวันออกที่ยาวจรดเป็นผืนเดียวกัน

คุณโสมมนัส พยนต์เยี่ยม นายก อบต.เขายี่สาร ได้เล่าถึงการเชื่อมโยงกิจกรรมของนักแสดงละครหุ่นจิวจากโรงเรียนบ้านแหลมว่า

"เป็นเรื่องน่าส่งเสริมอย่างยิ่ง ชาวบ้านเขายี่สารต้องซื้อน้ำจืดใส่ตุ่มใบใหญ่ หรือไปตักน้ำจากแม่น้ำเพชร บรรทุกเรือมาจากเพชรบุรี เพื่อมาใช้สอยกันทุกครัวเรือน เพราะเขายี่สารไม่มีแหล่งน้ำจืด เมื่อมีการทำน้ำประปา ก็ได้โครงการน้ำประปาเมืองเพชร ดีที่เขายี่สารมีพิพิธภัณฑ์ที่เกิดจากชาวบ้าน แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตพื้นบ้าน เมื่อเด็กๆ เพชรบุรีมีกิจกรรมในการอนุรักษ์แม่น้ำเพชร ชาวเขายี่สารก็เอาด้วย เพราะเป็นจิตสำนึกที่ดี และชาวเขายี่สารก็ได้รับผลกระทบหนักเนื่องจากอยู่ปลายน้ำ กระทบจากแม่น้ำแม่กลองและแม่น้ำเพชรบุรี จึงต้องช่วยกันสร้างจิตสำนึกร่วม..."

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณปิยะพร ศรีพลวงษ์

ที่อยู่ 39 หมู่ 3 ต.บางครก อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรี

โทรศัพท์ 09-2575035

คุณโสมนัส พยนต์เยี่ยม

ที่อยู่ 57 หมู่ 1 ต.เขายี่สาร อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

โทรศัพท์ 01-5029615

ปกครองธรรมาภิบาล สานสัมพันธ์เกื้อกูล ชุมชนตำบลหนองสาหร่าย

ศักดิ์ชาย พุดเพราะ

รศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

ชุมชนตำบลหนองสาหร่ายได้สร้างต้นทุนธรรมชาติให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตอย่างสมดุลและสอดคล้องกับภูมินิเวศ สามารถกำหนดพันธกิจของแต่ละชุมชนให้ผูกพันกับระบบนิเวศ สร้างวิถีคิดนอกกรอบบนฐานของความเชื่อ และเน้นหนทางการวัฒนธรรม ปฏิบัติกิจกรรมแบบธรรมาภิบาล ประสานเครือข่ายครบวงจร สะท้อนถึงผลิตผลต้นทุนต่ำแบบวิถีพอเพียง มีการจัดการน้ำอย่างเป็นระบบทั้งน้ำเสียและน้ำดี โดยให้ชุมชนมีสำนึกร่วมจนไม่มีข้อขัดแย้ง

ตำบลหนองสาหร่ายมีเพียง 2 วัดในพื้นที่ 8 ชุมชนที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างเต็มรูปแบบ โดยกำหนดเงื่อนไขให้พระมีบทบาทเป็นศูนย์

กลางของประเพณี พิธีกรรมอย่างแท้จริง มีการฟื้นฟูการเล่นบทเพลง "เหยย" อันเป็นเพลงพื้นบ้านของชาวพนมทวน ปลูกข้าวให้มีกรรถ่ายทอด สืบสานสู่เยาวชนจากมรดกต้นทุนของท้องถิ่นโดยมีครูภูมิปัญญา พ่อเพลง แม่เพลงเก่า เป็นผู้ร่วมฝึกหัดสอนสังสรรค์ไปถึงการตีกลองยาวในลีลาท่าทางต่างๆ

ส่วนกระบวนการสร้างวัฒนธรรมสันตนาการด้านการกีฬาใน ตำบลนั้น ได้สร้างแนวร่วมกันทั้งผู้ใหญ่และเยาวชน โดยวิธีการจับฉลาก สี่แยกกลุ่ม เน้นการสร้างความสนุกสนาน ความสามัคคี มีน้ำใจนักกีฬา มากกว่าการแข่งขันเอาชนะ

นอกจากนี้ ยังได้สร้างรูปแบบและพัฒนาผลผลิตที่สัมพันธ์กับ พื้นที่ตามศักยภาพของผู้คน โดยวิธีสร้างองค์ความรู้แล้วต่อยอดเป็น กิจกรรมที่แตกต่างกันในแต่ละหมู่บ้าน ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับ ชุมชนทั้งตำบลหนองสาหร่ายและตำบลใกล้เคียง เป็นต้นว่า หมู่บ้านหนึ่ง ผลิตข้าว อีกหมู่บ้านหนึ่งปลูกพืชผักสวนครัวประเภท พริก มะเขือเทศ ข้าวโพดยอดอ่อน อีกชุมชนหนึ่งทำน้ำพริกสำเร็จรูป ชุมชนหนึ่งผลิตน้ำดื่ม ชุมชนหนึ่งเลี้ยงวัว ชุมชนหนึ่งผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด เป็นต้น ซึ่งทุกชุมชน ต้องใช้วัตถุดิบเป็นเครือข่ายครบวงจรทั้ง 8 ชุมชน เพื่อลดต้นทุนการ ซื้อหาปัจจัยและอุปกรณ์จากภายนอก เป็นที่น่าสังเกตถึงแนวคิดในเชิง

การบริหารจัดการงบประมาณของอบต. ไม่เน้นการสร้างถนนหนทางหรือสาธารณูปโภคเป็นเรื่องสำคัญในระดับต้นๆ เช่น อบต.อื่นๆ หากแต่เน้นที่โครงสร้างการจัดระเบียบสังคมในชุมชนเป็นหลัก แล้วเติมด้วยการสร้างอาชีพหลักที่มั่นคงและยั่งยืนเพื่อขจัดคนว่างงาน ให้มีการกินดีอยู่ดีมีชีวิตแบบพอเพียง มียุทธศาสตร์การลดละเลิกการใช้สารเคมีในรูปแบบต่างๆ

แต่ละชุมชนมีผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำทางภูมิปัญญาที่เข้มแข็ง ซึ่งต่างก็เชื่อมโยงรั้วรั้อยกับแนวคิดและนโยบายของกำนัน ประสานกับเครือข่ายบทบาทของอบต. อย่างกลมเกลียวแน่นแฟ้น เนื่องจากแต่ละคนรับรู้และเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ชัดเจน ต่างอุทิศตนเสียสละทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีการประชุมปรึกษาหารือ ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถตามกระแสของตลาดและกลไกภายนอกชุมชนอย่างรู้เท่าทัน มีการเปิดเผยข้อมูลให้สมาชิกในชุมชนรับรู้อย่างโปร่งใส

การดำเนินกิจกรรมในแต่ละชุมชนได้มีการทำแผนแม่บทร่วมกันทั้งตำบล เพื่อแบ่งปันภาระหน้าที่และบทบาทรับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมมิให้เกิดขัดแย้งหรือกระทบกระทั่งกัน เป็นต้นว่าชุมชนเลี้ยงวัวต้องมีพื้นที่สาธารณะ หรือพื้นที่หัวไร่ปลายนาเพียงพอกับปริมาณของวัว ชุมชนที่ปลูกข้าวก็ต้องมอบฟางให้ฝ่ายเลี้ยงวัว และเช่นเดียวกันมูลของ

ว่าซึ่งเป็นปุ๋ยคอกนั้น ก็ต้องเชื่อมโยงให้โรงงานฝ่ายผลิตปุ๋ยอัดเม็ดและฝ่ายปลูกพืชผักกลุ่มที่ปลูกข้าวโพดแฉ่หรือข้าวโพดฝักอ่อนนั้น หลังจากหักเอาฝักอ่อนส่งจำหน่ายแล้ว ก็มอบลำต้นให้เป็นอาหารวัวต่อไป เป็นต้น

ลักษณะพึ่งพาเป็นลูกโซ่แบบผสมผสานเช่นนี้ ถือได้ว่าเป็นจุดเด่นของชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อีกประการหนึ่งมีการบริหารจัดการน้ำ ที่มีลำประโดงเชื่อมต่อกจากคลองน้ำชลประทานเข้าสู่ไร่และสวน พร้อมกับกระบายน้ำเสียจากชุมชนออกไปสู่ภายนอกเพื่อจัดการให้เป็นน้ำดีสำหรับใช้สอยในการเกษตรต่อไป

ผลิตภัณฑ์ของชุมชนตำบลหนองสาหร่ายทุกชนิด เป็นสินค้าที่ประทับตราเครื่องหมายการค้าเป็นสัญลักษณ์ของชุมชน เพื่อส่งจำหน่ายออกนอกชุมชนผลิตภัณฑ์ทุกชนิดของอบต. หนองสาหร่ายขายดีมีผู้นิยมซื้อหา ซึ่งทำให้ชุมชนหนองสาหร่ายได้รับทั้งคุณค่า และมูลค่าในขณะเดียวกัน

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณชนะ สุขพรหม

ที่อยู่ 3/6 หมู่ 1 ต.หนองสาหร่าย อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี

โทรศัพท์ 034-577277 หรือ 01-3787720

พลิกวิกฤติ สร้างงาน ประสานแนวร่วมครบวงจร

ศักดิ์ชาย พุดเพราะ

รศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

จากสถานการณ์ยาเสพติด ปัญหาโรคนิ่วที่โยงโยไปยังผู้มีอิทธิพลก่อให้เกิดชุมชนถึงกาลล่มสลาย ปัญหานี้ลิน ผู้คนแร้นแค้น ท่ามกลางภัยเย็นที่กำลังคุกคามชีวิตผู้คนให้ตายทั้งเป็นอยู่นั้น ได้เกิดผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ด้านกระแสวิกฤติทัน่วงที่ ทั้งที่ผู้นำรายนี้ก็มีประวัติความเป็นมาไม่สู้ดีนัก เป็นนักเลงหัวไม้ประเภทสู้ไม่ถอย เป็นคนจริง แต่เมื่อเห็นชุมชนของตนกำลังตกอยู่ในสถานการณ์เช่นนี้ จึงอาสาเป็นผู้ใหญ่บ้านหวังที่จะสร้างชุมชนหนองกลางดงให้เป็นสุข จึงได้ร่วมสร้างสถาปราชชนร่วมคิดร่วมทำ ลดช่องว่างคนต่างวัย ร้อยใจถ่ายโอนอำนาจ และขยายผลไปยังทุกหลังคาเรือน "ชนิดถึงลูกถึงคน"

ผู้ใหญ่โชคชัย ลีมประดิษฐ์ ได้พยายามสร้างจิตสำนึกร่วมสู่ การปฏิบัติจริง โดยใช้ทรัพยากรต้นทุนธรรมชาติจากป่าภูเขา ซึ่งเป็นป่า ชุมชน ที่ชุมชนได้ต่อต้านนายทุนจากการสัมปทานการทำเหมืองแร่เหล็ก และการทำลายในรูปแบบอื่น ประกอบกับชุมชนมีแหล่งน้ำคลองชล- ประทานจากกลุ่มน้ำมาสานฝัน จึงร่วมกันกำหนดทิศทางวางแผนแม่บท ชุมชนใหม่ว่าควรดำเนินไปอย่างไรโดยให้สมาชิกในชุมชน สร้างคณะ กรรมการแบบ "สภาประชาชน" ขึ้นมา ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม สร้างงานวิจัยร่วมคิดร่วมค้นหาข้ออันเป็นปรากฏการณ์ในชุมชน เพื่อนำ มาวางแผนร่วมกันในที่สุดท้ายก็เกิดกลุ่มอาชีพหลากหลาย ช่วยลดภาวะการ ว่างงานและหนี้สินได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งกลุ่มลับปะรด กลุ่มชานา กลุ่มชาวสวน กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มเกษตรชุมชน กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มแปรรู ปลูกผลไม้ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มร้านค้าชุมชน กลุ่มออม ทรัพย์ กลุ่มเยาวชน เป็นต้น แต่ละกลุ่มได้ร่วมทำกันอย่างจริงจัง โดยเปิด เวทีพูดคุยกันอยู่เป็นประจำ จนจัดปัญหาในอดีตได้อย่างสิ้นเชิง กลายเป็น ชุมชนเข้มแข็ง เป็นต้นแบบให้ชุมชนอื่นต้องเข้ามาเรียนรู้ถึงการบริ การจัดการที่เป็นระบบ รวมถึงกลยุทธ์ของผู้นำและแกนนำของชุมชน โดยยึด ถือเป็นแนวปฏิบัติอย่างกว้างขวางและแพร่หลาย

การบริหารจัดการของชุมชนหนองกลางดงเริ่มต้นจากการคัด

เลือกค้นหาผู้คนที่มีความจิตวิญญาณรักท้องถิ่น มีสำนึกรับผิดชอบสูงมาเป็น คณะทำงานกลุ่มย่อยๆ หลายกลุ่ม เพื่อสัมผัสเรียนรู้กับสมาชิกในชุมชน เป็นรายบุคคลลงลึกถึงมูลเหตุของปัญหา แล้วนำมาร่วมคิดร่วมแก้ไขใน ที่ประชุมสภาประชาชน ถือเป็นข้อมูล ปัญหา ความต้องการ ข้อเท็จจริงใน ชุมชนที่จะต้องนำมาวิเคราะห์แจ่มแจ้ง ให้รู้ชัดถึงต้นเหตุความเป็นมา จากนั้นมีคณะทำงานร่วมแก้ไขในแต่ละสถานการณ์ เพื่อให้คลี่คลาย ขณะเดียวกันก็หาหนทางป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาหรือกรณีเช่นนั้นซ้ำอีก

การบริหารจัดการด้านการปกครองก็จัดแบ่งเป็นคุ้ม เพื่อสะดวก ในการดำเนินการ มีคุ้มหนองกลางดง คุ้มสมานมิตร คุ้มเนินพยอม คุ้ม ห้วยลึก เป็นต้น

"สภาผู้นำของหนองกลางดงมีสมาชิก 59 คน เลือกลงมาจากกลุ่ม กิจกรรมต่างๆ กลุ่มละ 5 คน ทั้งหมด 11 กลุ่ม เมื่อรวมกับอบต. ผู้สูงอายุ พระ และผู้ใหญ่บ้าน ก็ครบ 59 คน มีวาระ 2 ปี..." ผู้ใหญ่โชคชัย เล่าให้ฟังถึงบทบาทของสภาผู้นำกับการถ่ายโอนอำนาจ

จากการที่ชุมชนหนองกลางดงมีผู้นำที่เสียสละ มีวิสัยทัศน์กว้าง ไกล ไม่ดำเนินการแต่เพียงผู้เดียว แต่วางแผนร่วมกันเป็นคณะตั้งแต่ต้น ทำให้ทราบสาเหตุของปัญหาที่รุมเร้าภายในชุมชน และสามารถจัดปัญหา ดังกล่าวนั้นได้ จนผู้คนเกิดความสามัคคี ร่วมคิดร่วมทำงานแบบโปร่งใส

จนกลายเป็นชุมชนเข้มแข็งต้นแบบ ที่สามารถค้นหาต้นทุนที่มีคุณค่าทาง
สังคมและวัฒนธรรม มาเชื่อมโยงสอดร้อยอย่างลงตัว

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณโชคชัย ลิ่มประดิษฐ์

ที่อยู่ บ้านหนองกลางดง หมู่ 7 ต.ศิลาลอย กิ่งอ.สามร้อยยอด

จ.ประจวบคีรีขันธ์

โทรศัพท์ 032-684110

คุณพลสิทธิ์ แยมเจริญกิจ

ที่อยู่ บ้านหนองกลางดง หมู่ 7 ต.ศิลาลอย กิ่งอ.สามร้อยยอด

จ.ประจวบคีรีขันธ์

โทรศัพท์ 01-6301448

ทุนวัฒนธรรมเสริมสร้าง เชื่อมทางสู่เยาวชน

ศักดิ์ชาย พุดเพาะ

รศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

ชุมชนตำบลตลาดเกียบได้กำหนดแนวปฏิบัติสร้างสุขให้กับชุมชนโดยการนำวัฒนธรรมพื้นถิ่น ประเภทลิเก โขนสด และดนตรีพื้นบ้านมาฟื้นฟู เรียนรู้ และสืบทอดโดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่น และประชาชนพื้นบ้านซึ่งเป็นผู้ชำนาญการในอดีต มาเป็นผู้เบิกทางอบรมสั่งสอนสู่เยาวชนทั้งในโรงเรียน และเยาวชนที่ด้อยโอกาสการเรียนรู้ในชั้นสูง จนเยาวชนจำนวนมากนับร้อยสามารถไปแสดงในงานของชุมชนในตำบลตลาดเกียบ และชุมชนใกล้เคียงได้อย่างน่าชื่นชม สามารถสร้างรายได้เป็นทุนการศึกษาได้อีกด้วย

ลุงແຮ່ມ และป้าถนอม ปล້องไม้ ต่างช่วยกันฝึกปรีอ ทำเต็นท์ทำรำให้เยาวชนมาร่วม 20 ปี มีศิษย์จำนวนหลายร้อยคนที่เรียนสำเร็จไปแล้ว แม่ป้าถนอมผู้เป็นภรรยาจะอำลาโลกไปเมื่อปลายปีที่แล้ว ลุงແຮ່ມก็ไม่เคยทอดยหรือหมอดกำลังใจยังพำสอนเด็กตัวเล็กๆ ให้รับวิชาความรู้ในการแสดงลิเกโชนสดอยู่จนทุกวันนี้ โชคดีที่ลุงແຮ່ມยังมีลูกสาวที่ชื่อ "น้องกุ่ม" หรือ ศิริลักษณ์ วัย 20 ปี ให้ช่วยฝึกปรีอทำรำแทนป้าถนอมอีกแรงหนึ่ง ลุงແຮ່ມเล่าว่า

"ถ้าสอนตัวยักษ์ พระลักษมณ์ พระราม จะสอนยากเพราะมีความเป็นระเบียบ และสง่างาม แต่สอนลิงนั้นง่ายหน่อยอยู่กับนิสัยของเด็กๆ ที่ชอบซุกซนอยู่แล้ว"

ลุงແຮ່ມ ยังเล่าถึงบทบาทและประสบการณ์ของตนเอง เมื่อครั้งยังรุ่นหนุ่มได้ เมื่อครั้งมีครูทองเจือ เป็นผู้ถ่ายทอดประสิทธิ์ประสาทวิชาโชนสดให้ ครูทองเจืออยู่คลองด่าน สมุทรปราการ ลุงແຮ່ມเคยเป็นทหารปตอ. เมื่อเรียนจบก็ได้เล่นอยู่กับคณะโชนสดสังวาลย์ เจริญยิ่ง คณะลำปางค์ เพ็ญฟู บุญชู ชลประทีป บุญรอด สากลไทย ได้ค่าตัวเพียง 60-70 บาทต่อครั้ง ตระเวนแสดงไปเรื่อยๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และชานเมืองหลวง รุ่นเดียวกันก็มีอยู่ 3 คน จากบ้านตลาดเกี๋ยบ ยังเหลืออยู่เพียง 2 คน คือ ลุงແຮ່ມ และแม่สมทรงเท่านั้น ส่วนป้าถนอมหนีจากไปก่อน

ชุมชนตำบลตลาดเกรียบมี 8 หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านไม่มีชื่อผิดเพี้ยนเป็นอย่างอื่น คงใช้หมู่ที่ 1 ถึงหมู่ที่ 8 เหตุที่ใช้ชื่อว่า "ตลาดเกรียบ" นั้น บัญญัติรอดและยาเข็มทอง ภาคหน้าถ้ว วัย 72 และ 63 ตามลำดับ รวมไปถึงผู้เฒ่าอีกหลายรายเล่าตรงกันว่า

เมื่อครั้งที่พระนครศรีอยุธยา เป็นเมืองหลวงนั้น มีเรือสำเภาแล่นมาค้าขายจำนวนมาก บริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งแนบชิดติดกับบ้านตลาดเกรียบก็มีบริเวณคู้้งน้ำกว้าง และเป็นตลาดน้ำ ทำเรือไปในขณะเดียวกัน เรือจึงมากล้นลำกันที่นี่ ชาวอยุธยาและเหล่าเรือที่มากล้นลำจึงเรียกว่า "ตลาดกลับ" ต่อมากำ "กลับ" เปลี่ยนไปเป็น "เกรียบ"

แต่บางกระแสเล่าว่าคำ "ตลาดเกรียบ" มาจากคำ "ตลาดกรวด" ชุมชนในละแวกนี้เป็นชุมชนพื้นถิ่นดั้งเดิมทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นตำบลบางปะแดง วัดยม บ้านแปง บ้านลูน บ้านพลับ ขนอนหลวง บ้านโพธิ์ บ้านเลนล่าง โดยเฉพาะตำบลตลาดเกรียบมีโรงเรียนมัธยมอุดมศึกษา และโรงเรียนระดับประถมวัดตลาด

มีนักเรียนรวมกันนับจำนวนเป็นพัน ครู อาจารย์ ผู้ปกครองพระ และผู้นำท้องถิ่น รวมไปถึงองค์การบริหารส่วนตำบลต่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี ร่วมกิจกรรมทุกอย่างด้วยความพร้อมเพรียงสามัคคี รวมไปถึงการดำเนินงานกลุ่มต่างๆ ตั้งกลุ่มสตรี กลุ่มเกษตรกร กลุ่ม

ส่งเสริมพัฒนาอาชีพ ตลอดจนกลุ่มออมทรัพย์

ชุมชนตำบลตลาดเกียบได้ดำเนินถึงบทบาทของ "ตำรวจชุมชน" ได้สร้างและกำหนดภารกิจขึ้นโดยคนในหมู่บ้านทั้งชายและหญิง ผลัดเปลี่ยนกันอยู่เวรยาม ตรวจสอบพฤติกรรมของคนในชุมชนและละแวกใกล้เคียงเพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่สงบสุข

นอกจากนี้ยังสร้างผลิตภัณฑ์น้ำดื่มของ อบต. ตลาดเกียบ เพื่อใช้สอยในชุมชนและจำหน่ายเป็นรายได้ให้กับชุมชน รวมไปถึงขนมหวาน อันเลื่องชื่อของชุมชนอีกหลายชนิดที่ต่างร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประดิษฐ์ นับเป็น อบต.ที่เข้มแข็งสร้างสุขได้ถ้วนหน้า

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณวิชัย ไวยทิ

ที่อยู่ 17/2 หมู่ 8 ต.ตลาดเกียบ อ.บางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา

โทรศัพท์ 01-8154075

"อยู่เย็น เป็นสุข" ที่บ้านลาดบอน

สุพรรณิการ์ เอี่ยมแสนสุข
ประพจน์ ภู่ทองคำ

บ้านลาดบอน หมู่ที่ 9 ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีคลองลาดชิดไหลผ่านสองฟากถนนของหมู่บ้านเป็นทุ่งนากว้างและบ้านเรือนที่ปลูกต้นไม้ ฝักสวนครัว ทำให้บรรยากาศในชุมชนสวยงามและร่มรื่นดี

ในอดีตชาวลาดบอนทำนาเป็นอาชีพหลัก ชาวบ้านมีความสนิทสนมกันมาก เพราะต้องช่วยกันเอาแรง แต่เมื่อมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ มีการเอาแรงน้อยลง และชาวบ้านเริ่มประกอบอาชีพหลากหลายขึ้น เช่น เย็บผ้าโหล เสริมสวย ค้าขาย รับจ้าง เป็นต้น จึงส่งผลให้ความสัมพันธ์

ของคนในชุมชนลดลงไป เพราะมีกิจกรรมร่วมกันน้อยลง

แต่เมื่อประมาณ 3-4 ปีที่แล้ว ผู้ใหญ่บ้านจินตนา พึ่งประยูร ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 ซึ่งเป็นช่วงเดียวกันที่มีโครงการต่างๆ เข้ามาในชุมชนหลายอย่าง ผู้ใหญ่บ้านก็ได้ประชาคมให้ชาวบ้านทราบและดำเนินการตามโครงการ

กิจกรรมเป็นเหมือนตัวดึงให้ชาวบ้านเริ่มกลับมาทำกิจกรรมร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง ทำให้ชาวบ้านลาดบอนมีความเป็นอยู่ที่ "อยู่เย็นเป็นสุข" มีความสุขทั้งกายและจิตใจมากขึ้น อย่างเช่น ในด้านเศรษฐกิจ มีโครงการกองทุนหมู่บ้านเข้ามา ก็ทำให้ชาวบ้านมีเงินหมุนเวียนในการประกอบอาชีพมากขึ้น และยังนำเงินดอกเบี้ยส่วนที่เหลือไปซื้อของใช้เพื่อเป็นสาธารณสมบัติและช่วยเหลือชุมชนด้วย

ด้านสภาพแวดล้อม ได้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านน่าอยู่ มีการปรับปรุงบรรยากาศภายในหมู่บ้านให้ดีขึ้น จนได้รับรางวัลหมู่บ้านน่า่องชนะเลิศหมู่บ้านสร้างสุขภาพอันดับที่ 1 ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี 2546 ด้านความปลอดภัยชีวิต มีการร่วมกันดูแลจัดเวรยาม ทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องยาเสพติด หรือฉกชิงวิ่งราวขโมยทรัพย์สิน

ด้านสุขภาพ จัดให้มีการออกกำลังกายไม่พลง ทำให้ร่างกายแข็งแรงขึ้น มีศูนย์สุขภาพหมู่บ้านเป็นศูนย์กลางทำกิจกรรมต่างๆ และ

ชุมชนยังได้เข้าร่วมโครงการ “ชุมชนเป็นสุข” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะพูดคุยกันมากขึ้นกว่าเดิม เพราะทุกสัปดาห์จะต้องมาคุยกัน หาปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาของตนเองและชุมชนอย่างมีกระบวนการ และจากการทำกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ นอกจากจะช่วยให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้ว ยังทำให้ชาวบ้านได้มีกิจกรรมร่วมกัน พูดคุยกันมากขึ้น เป็นสิ่งสำคัญที่เชื่อมกระชับความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ให้แน่นแฟ้นมากขึ้น มีความร่วมมือร่วมใจสามัคคีกันมากขึ้น

สิ่งที่นำไปบ้านลาดบอน “อยู่เย็น เป็นสุข” มีสองปัจจัยหลักคือ หนึ่งภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านจินตนา พึ่งประยูร ที่นำกิจกรรมมาให้ชาวบ้านทราบ และมีกลวิธีชักชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วมได้เป็นจำนวนมาก และสองคือ ความสามัคคีของชาวบ้าน เป็นพลังสำคัญที่ผลักดันให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ สร้างบ้านลาดบอนให้อยู่เย็นเป็นสุขอย่างปัจจุบัน

นวัตกรรมของบ้านลาดบอนคือ การนำ “สิ่งเก่า” ที่ดี อย่างความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้นของคนในชุมชนที่เคยมีอยู่แล้วขาดหายไป มาเติมเต็มด้วย “สิ่งใหม่” ที่ดีอย่างกิจกรรมต่างๆ เข้าไปทำให้ชาวบ้านได้กลับมาพูดคุยกันมากขึ้นเหมือนเดิม เพราะต้องทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งส่งผลต่อเนื่องให้ชาวบ้านมีความรักใคร่กลมเกลียวกัน สามัคคีกันมากขึ้น

เหมือนเดิม จึงเป็นเหมือนการบำบัดฟื้นฟูสิ่งเก่าที่ดีกลับมาสร้างสุขให้ชุมชน
อีกครั้งหนึ่ง

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณจินตนา พึ่งประยูร

ที่อยู่ 51/2 หมู่ 9 ต.ลาดชิด อ.ผักไห่ จ.พระนครศรีอยุธยา

โทรศัพท์ 035-304822

"คอยรุตักวา" แผ่นดินทองในป่าคอนกรีต

พรวิไล คาร์

ยุคนี้ ลังคมเรียกร้องให้ชุมชนท้องถิ่นยืนหยัดด้วยการพึ่งพาตนเอง เราได้เห็นการพึ่งพาตนเองของหลายชุมชนส่วนภูมิภาคในศักยภาพที่ลดหลั่นกันไป ตรงกันข้าม เราไม่ค่อยจะได้ยินได้ฟังเรื่องราวการพึ่งพาตนเองจากชุมชนในเมืองหลวงสักเท่าไร แม้ในกรุงเทพมหานครจะมีชุมชนมากมายหลายพันแห่ง

ทำไมล่ะ?

เพราะการพึ่งพาตนเองต้องการความเข้มแข็งซึ่งสร้างจากการมีส่วนร่วมของคนและองค์กรในชุมชน การมีส่วนร่วมจะช่วยกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน เสมือนการลงเรือลำเดียวกัน ร่วมพายคัดท้าย เพื่อไปสู่ฝั่งด้วยความปลอดภัย

กระบวนการเช่นนี้ไม่ค่อยเกิดในชุมชนเมืองหลวง ด้วยลักษณะสังคมที่อยู่ในสายธาร "สะดวกซื้อ" มากกว่าการพึ่งพาตนเอง นาวาของชุมชนเมืองกรุงส่วนใหญ่จึงขาดความเข้มแข็ง เป็นเรือที่ขาดหางเสือ ลอยเปะปะอย่างไร้ทิศทาง จุดหมายปลายทางจึงยังอยู่ห่างไกล

แต่นาวาของ "ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั้กวา" นอกจากจะแข็งแรงแล้ว ยังขึ้นใบแล่นฉิวอย่างแน่วแน่ในทิศทางกลางมหาสมุทรคอนกรีต เป็นชุมชนเพียงไม่กี่แห่งในกรุงเทพมหานครที่ยังคงชนบทชีวิต เบียมสุขไว้ได้ด้วยศรัทธาในศาสนา นำมาสู่การสร้างความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเองในรูปแบบเฉพาะที่เหมาะสมกับสังคมเมืองอย่างน่าสนใจ

ชาวคอยรุตตั้กวาเป็นมุสลิมทุกคน...

ก็ศาสนานี้แหละที่เป็นเข็มทิศของผู้คนที่นี้ให้ดำเนินไปในมรรคาที่ถูกต้อง

ชุมชนนี้หยั่งรากแก้วเมื่อ 130 ปีก่อน โดยนายอิบรอฮีม และนางซานี บิดิลและ สองสามีภรรยาที่อพยพถิ่นฐานมาจากปัตตานี และเลือกพื้นที่ลุ่มน้ำแสนแสบ (บริเวณบ้านเจียรดับ ในปัจจุบัน) เป็นที่พักพิงแห่งใหม่ ทั้งคู่เลือกสร้างบ้านห่างจากคลองแสนแสบ แต่มาชิดกับคลองลำไทรซึ่งเป็นทางน้ำธรรมชาติ หนาที่ไปด้วยต้นไทรใหญ่ เขาเลือกปักหลักตรงต้นสะตือ ไม้ใหญ่ทรงสูงที่แผ่ร่มเงากว้าง แล้วบุกเบิกทำไร่ไถนา

จนมีลูกด้วยกัน 9 คน

30 ปีผ่านไป พื้นที่ตรงนี้ก็กลายเป็นหมู่บ้านย่อยๆ ของเครือญาติ ทั้ง 9 ที่แต่งงานแต่งงานแล้วก็ไม่ได้จากไปไหน แต่สร้างครอบครัวใหม่ มีการกำหนดกันว่า ถ้าใครมีลูกชายก็ให้ใช้นามสกุล "ปิติลและ" แต่ถ้าเป็นผู้หญิงก็ให้ใช้นามสกุล "สมานตระกูล" เพื่อเป็นเครื่องหมายของความสมัครสมานสามัคคีของวงศ์ตระกูล นางหนับ เป็นลูกสาวคนแรกที่ต่อท้ายชื่อว่า สมานตระกูล

การขยายตัวของชุมชนทำให้ชาวบ้านคิดกันว่าน่าจะมีโรงเรียนในหมู่บ้าน แทนที่จะให้เด็กๆ ล่ามกเดินไปเรียนไกลๆ พวกเขาช่วยกันปลูกสร้างโรงเรียนประชาบาลแห่งแรกในปี 2479 จากนั้น พอถึงปี 2492 ก็สร้างมัสยิดหลังแรกให้ชื่อว่า "มัสยิดคอยรุตตี๊กว่า" หมายถึง "ผู้ที่มีความรักดีต่อพระผู้เป็นเจ้า" (คอยรุต-ดีงาม, ตี๊กว่า-รักดีต่อพระผู้เป็นเจ้า)

ส่วนหมู่บ้าน ผู้คนเรียกว่าบ้านลำไทร ตามชื่อลำน้ำที่ตกต้นด้วยต้นไทร จนกระทั่งปี 2537 มีการจัดระเบียบกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการเขตหนองจอกจึงหารือกับชุมชนเพื่อตั้งชื่ออย่างเป็นทางการ โดยแนะนำว่าควรใช้ชื่อมัสยิดเป็นตำแหน่งที่บอก เพื่อระบุตำแหน่งแน่ชัดของชุมชนที่ผูกพันกับศาสนสถาน และให้เต็มคำว่า "แผ่นดินทอง" ไว้

ข้างหน้า เพื่อสะท้อนถึงความมั่งคั่งทางทรัพยากร

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั้กัว เป็นชุมชนเล็กๆ ความผูกพันกันอย่างเครือญาติที่มีมานานกว่าร้อยปี และขนาดของชุมชน เป็นปัจจัยหนึ่งของความสำเร็จในการกำหนดครองชีวิตที่แตกต่างจากโลกภายนอก

เป็นวิถีที่ดำเนินรอยตามคัมภีร์อัล-กรุอัน อย่างแท้จริง...

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั้กัว ใช้วิธีบริหารชุมชนด้วยการแบ่งกลุ่มบ้าน เป็นการถอดบทเรียนมาจากระบบครอบครัวซึ่งเป็นวิสัยของสังคมมุสลิม สมาชิกกลุ่มบ้านจะแบ่งตามขอบเขตที่อยู่อาศัย หัวหน้ากลุ่มบ้านมีหน้าที่ดูแลบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ลูกบ้าน เป็นตัวแทนในการประชุมหมู่บ้าน เป็นตัวหลักในการพัฒนาพื้นที่กลุ่มบ้าน และรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มบ้านของตน ถ้าหัวหน้ากลุ่มบ้านยังจนปัญญา ก็จะนำปัญหาเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน แนวทางแก้ไขปัญหาก็จะได้รับการนำเสนอจากที่ประชุมซึ่งมีอิหม่ามเป็นประธาน

การแบ่งกลุ่มบ้านช่วยให้ชุมชนดำเนินไปตามกฎเกณฑ์ โดยเคลื่อนไหวภายในกรอบที่ไม่มีเส้น และยึดคำสอนของศาสนาเป็นสรณะแห่งชีวิต โมเดลชีวิตของชุมชนนี้ต่างจากที่อื่น

ปกติคนทั่วไปใช้ชีวิตตามสังคม ถ้าเราจำลองรูปแบบการใช้ชีวิต

ของคนทั่วไปจะเห็นว่าเป็นลักษณะเหมือนกรวย ด้านบนสุดซึ่งเป็นปากกรวยคือสังคม ตรงกลางคือวิถีชีวิตที่พร้อมจะเคลื่อนไหวไปตามปากกรวย และฐานล่างสุดคือศาสนา ซึ่งมีปลายแหลมรองรับที่หมิ่นเหม่ จากเข้าใจผิดเย็น ผู้คนเคลื่อนไหวโดยไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของหลักศาสนา แต่ผูกชีวิตไว้กับสังคม เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิตก็ผันผวนไปด้วย แต่โมเดลชีวิตของชาวคอยรุตดีกว่าเป็นรูปปิรามิด ฐานด้านล่างที่แน่นหนากว้างใหญ่คือหลักศาสนา ตรงกลางเป็นวิถีชีวิต ปลายบนสุดคือสังคม พวกเขาดำเนินชีวิตอยู่บนฐานด้านล่าง สังคมอันเป็นปลายสุดมีบทบาทน้อยกว่าชีวิตจึงไม่แกว่งไกลไปตามกระแสสังคม เพราะยึดถือ ศรัทธาทั้ง 6 และเส้าหลักทั้ง 5 คัมภีร์อัล-กรุอันเป็นธรรมนูญ เป็นแม่แบบ เป็นข้อบังคับในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย อาหารการกิน การอยู่กับสังคม เป็นการมีชีวิตอยู่บนพื้นฐานของศาสนา ด้วยโมเดลการครองชีวิตแบบศรัทธาทั้ง 6 และเส้าหลักทั้ง 5 ทำให้มุสลิมอยู่บนพื้นฐานเดียวกันทั่วโลก

ศาสนาอิสลามมีนักเทศน์ที่เรียกว่า "คอเต็บ" ผู้ศึกษาคัมภีร์อัล-กรุอันจนแตกฉาน คอเต็บ ซึ่งเป็นตำแหน่งถาวรนั้น มักจะใช้เวลาสื่อสารกับผู้ชายในหมู่บ้านตอนช่วงละหมาดวันศุกร์ เมื่อ "อาราน" ผู้ประกาศนำสวดนมัสการองค์อัลเลาะห์แล้ว คอเต็บก็จะเริ่มเทศน์บน "มิมบัต" เขาจะหยิบยกสภาพปัญหาในปัจจุบันขึ้นกล่าว และนำสาระจากคัมภีร์

มาเป็นบทสรุปแห่งแนวทางแก้ไข แต่โจทย์อันท้าทายของคอเด็บก็คือ เขาจะยังรักษาศรัทธาไว้ในหมู่คนรุ่นใหม่ได้หรือไม่

ด้วยเหตุนี้ ชุมชนจึงจัดอบรมภาคฤดูร้อนทุกปีในช่วงปิดภาคเรียนเดือนเมษายน เกือบตลอดทั้งเดือนเด็กโตจะมาทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงดูแลเด็กเล็ก ในการเรียนศาสนา เด็กเล็กจะได้เรียน เด็กโตได้ฟังเพื่อทบทวน และมีหน้าที่ดูแลเรื่องวินัย จัดกิจกรรมภาคสนาม ช่วยเหลือวิทยากรที่หมุนเวียนมาทำหน้าที่ การอบรมจัดในลักษณะเหมือนการทำค่าย เพียงแต่ไม่ได้พักค้าง ยกเว้น 3 วันสุดท้ายของการอบรมที่เด็กๆ ในโครงการจะพักค้างและปฏิบัติศาสนกิจร่วมกัน จากนั้น ทั้งหมู่บ้านจะช่วยกันบริจาคอาหารหรือเงิน และมารวมกันทำกับข้าวเลี้ยงส่งอย่างสนุกสนานเพื่อเป็นการปิดค่ายอบรมร่วมกัน

กิจกรรมนี้จัดต่อเนื่องมาเป็นเวลา 20 ปีแล้ว จุดมุ่งหมายคือ ให้เด็กรู้จักคิดเป็น รู้จักภาวะรู้ตน และยังเป็นพิธีการที่ดึงทุกชีวิตในหมู่บ้านให้มาหลอมรวมด้วยการรับหน้าที่ต่างๆ ที่มีการแบ่งสรรอย่างเหมาะสม หลักปฏิบัติทางศาสนาอาจจะเปรียบเสมือนดวงดาวหรือเข็มทิศนำทางให้ชุมชนคอยรุดตักกวาเคลื่อนที่ไปในเส้นทางที่แน่นอน แต่การขับเคลื่อนต้องใช้พลัง ต้องมีกลยุทธ์หรือวิธีการที่เหมาะสมในการผลักดัน และ 3 กลยุทธ์ในการสร้างแรงขับเคลื่อนของนาวาลำนี้ คือ

1. **Local หรือการรู้จักท้องถิ่น** เป็นกระบวนการสร้างความภาคภูมิใจ เป็นวิธีการดึงทุกหัวใจให้เป็นส่วนหนึ่งของรากแก้วที่มั่นคง
2. **Wisdom การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา** ไม่ให้สูญหาย การสืบทอดภูมิปัญญานำมาสู่การสังเคราะห์ปัญหา และการพึ่งพาตนเอง
3. **Holder การเป็นเจ้าของ การมีเจ้าภาพ** ก่อให้เกิดการร่วมคิดร่วมทำ เพื่อรักษาชุดความรู้ แนวคิดนี้ยังทำให้เกิดการรักษาสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

นอกจากนี้ ยังมีการสร้างสังคมพลวัตแห่งการเรียนรู้ด้วยการร่วมกับคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เปิดการเรียนการสอนในโปรแกรมการพัฒนาชุมชน โดยมีห้องเรียนอยู่ในชุมชนคอยรุดตักความรู้ ความเคลื่อนไหวนี้ ช่วยเพิ่มโอกาสให้เด็กๆ เรียนต่อโดยไม่ต้องเดินทางไกล ขณะเดียวกันก็นำผู้คนจากภายนอกเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เกิดชุดความรู้ใหม่ๆ ที่รวบรวมเป็นตำรา

ในสังคมมุสลิมมีกรอบที่ไม่เห็นเส้นคอกำกับชีวิตเต็มไปหมด กรอบไว้เส้นอันเกิดจากศรัทธาแห่งศาสนา จะคอยล้อมจิตใจไม่ให้ฟุ้งกระจายไปกระเสถสังคม การสอนให้คนรู้จักวิธีปราบพยศหัวใจตนเอง นั้นเป็นงานท้าทายยิ่ง ทว่าการหมางเมินต่อสังคมก็ไม่ใช่วิธีที่ถูกต้อง

ครอบครัวมุสลิมจะสอนลูกว่า เราต้องอยู่กับสังคมได้ เรามี

กรอบชีวิต เราอยู่ท่ามกลางเพื่อนโดยทำสิ่งใด "ได้" และสิ่งใด "ไม่ได้" เพราะขัดต่อข้อบัญญัติ ชุมชนมีหน้าที่สอนเด็กๆ ให้ตระหนักว่า เป็นไปไม่ได้ที่ตนจะทำทุกอย่างเหมือนกับคนทั้งโตะที่นั่งกันอยู่

ไม่ใช่ทุกชุมชนมุสลิมที่ทำได้อย่างนี้ ตรงกันข้าม ชุมชนพุทธที่เคร่งครัดก็สามารถกำหนดคกรรลองชีวิตที่ปรารถนาได้เช่นกัน การเป็นชาวมุสลิมนั้นเป็นเพียงภาพรวมของศรัทธา แต่หากไม่มีการปฏิบัติจริงจัง ศรัทธานั้นก็เป็นเพียงคำอ้างเท่านั้น

อิสลามสอนให้ตระหนักว่าชีวิตนั้นมีสองโลก โลกใบแรกเป็นโลกแห่งความเป็นจริง คือการทำหน้าที่ขณะมีชีวิต

การมีชีวิตในโลกนี้ ต้องดำเนินไปเพื่อให้จิตวิญญาณแห่งโลกหน้ามีศานติสุขอย่างแท้จริง

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณสมชาย สมนานตระกูล

ที่อยู่ 34/3 หมู่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กทม. 10530

โทรศัพท์ 07-1450557

พลังจากเพื่อนในชมรมร้านอาหาร สมุทรสงคราม

พรรณนเปพร ภิรมย์วงษ์
ประพจน์ ภู่ทองคำ

กิจการร้านอาหารเป็นธุรกิจหนึ่งซึ่งเป็นที่นิยมของจังหวัดสมุทรสงคราม เนื่องจากจังหวัดนี้เป็นเส้นทางผ่านเพื่อจะเดินทางไปจังหวัดท่องเที่ยวจังหวัดอื่น เช่น จังหวัดเพชรบุรี หรือประจวบคีรีขันธ์ ดังนั้น นักท่องเที่ยวที่จะไปชะอำ หรือหัวหิน ก็มักจะแวะพักกลางทางเพื่อรับประทานอาหารที่จังหวัดสมุทรสงคราม แม้จะเป็นเส้นทางแวะพักเพื่อจะไปยังจังหวัดอื่นก็ตาม ชื่อของจังหวัดสมุทรสงครามก็ยังไม่เป็นที่คุ้นเคยสำหรับคนต่างถิ่น และมักจะจดจำสับสนกับจังหวัดสมุทรสาครที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกันเสมอ

จากคู่แข่งทางธุรกิจ สู่มิตรร่วมชมรม

ประมาณปีพ.ศ.2529 มีปัญหาสำคัญมาสู่ธุรกิจร้านอาหารของสมุทรสงคราม ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการเสียภาษี สรรพากรเรียกเก็บภาษีในอัตราที่มากเกินไปจนเกินกว่าการที่เจ้าของร้านอาหารจะสามารถจ่ายได้ เจ้าของกิจการร้านอาหาร 5 ร้าน จึงได้มารวมตัวกันและปรึกษากันว่าจะแก้ปัญหาระงือระง่ำอย่างไรดี สุดท้ายได้ร่วมมือกันก่อตั้งเป็นชมรมร้านอาหาร ต่อมาสมาชิกได้เพิ่มเป็น 15 ร้าน และได้รวมตัวกันไปพูดคุยบอกรถ้าวถึงปัญหาที่ตนต้องพบในการที่ต้องเสียภาษีกับสรรพากรจังหวัด สุดท้ายปัญหาเรื่องการจ่ายภาษีสามารถจบลงได้ด้วยดี

ขณะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างกิจการร้านอาหารแต่ละร้านในจังหวัดสมุทรสงครามเต็มไปด้วยการแข่งขัน ทั้งแย่งลูกค้า แย่งแม่ครัว และแย่งพนักงานกัน แต่เมื่อมีชมรมร้านอาหารเกิดขึ้น ร้านค้าหลายๆร้านได้ทยอยกันสมัครเข้าเป็นสมาชิก ซึ่งแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ร้านค้าต่างๆสมัคร เป็นสมาชิคนั้นก็เพราะทางชมรมสามารถต่อรองเรื่องภาษีอากรได้

พลังของความเป็นเพื่อน

ชมรมร้านอาหารมีรูปแบบในการชักชวนสมาชิกแบบเพื่อน

ชวนเพื่อน คือ เจ้าของร้านนี้มีเพื่อน ก็ชวนเพื่อนของตนเข้ามา และชักชวนกันต่อๆ ไป ดังนั้นสมาชิกของชมรมจึงเป็นเพื่อนกันทั้งหมด บรรยากาศของการแข่งขันที่เคยมีก็หมดไป ปีพ.ศ.2535 ชมรมร้านอาหารจังหวัดสมุทรสงครามมีสมาชิกทั้งสิ้นประมาณ 40 ร้าน และได้เปิดตัวสู่สาธารณชนให้สาธารณะรับรู้ว่าในจังหวัดสมุทรสงครามมีชมรมร้านอาหารตั้งอยู่

ผลประโยชน์ส่วนตนก็สนใจ แต่กิจกรรมส่วนใหญ่เพื่อสังคม

กิจกรรมของชมรมโดยปกติ คือ มีการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง โดยสถานที่ประชุมจะหมุนเวียนไปตามร้านอาหารที่เป็นสมาชิก เนื้อหาของการประชุม คือ กิจกรรมที่ต้องทำในช่วงนั้นๆ หรือการเน้นให้ทุกร้านสมาชิกปรับปรุงร้านให้เข้ามาตราฐานของชมรม ให้ความสำคัญกับความสะอาดของผู้ประกอบอาหารและสัมผัสอาหาร ร้านใดยังทำไม่ได้เข้ามาตราฐาน สมาชิกคนอื่นก็จะตักเตือนและให้คำแนะนำ นอกจากนี้ทางชมรมยังมีกิจกรรมที่ทำกันเป็นประจำทุกปี คือ การจัดงานเทศกาลอาหาร เป็นการออกร้านของร้านสมาชิก ถือเป็นโอกาสตนเองของทางชมรมให้คนภายนอกรับรู้ได้อีกทางหนึ่ง กิจกรรมของชมรมยังมีการไปดูงานต่างจังหวัด และต้อนรับคณะดูงานที่เดินทางเข้ามาดูงานด้วย

นอกจากกิจกรรมที่ส่งผลประโยชน์ให้แก่ตนเองแล้ว ทาง

ชมรมร้านอาหารยังใส่ใจกับสังคม กิจกรรมหลายอย่างมีผลประโยชน์ต่อส่วนรวมในทางอ้อม อย่างเช่น การที่สมาชิกชมรมหันมาพัฒนาร้านของตนให้สะอาด และใส่ใจกับความสะอาดของผู้บริโภค ก็เป็นประโยชน์ต่อลูกค้าทุกคนที่มารับประทานอาหาร ที่จะได้บริโภคอาหารที่สะอาดทางชมรมยังใส่ใจเรื่องสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะร้านอาหารที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง ที่ต้องรักษาแม่น้ำไว้ให้สะอาดเพราะถือเป็นจุดขายของร้าน ร้านดังกล่าวก็จะไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำ และหาวิธีที่จะแปรรูปขยะว่าจะสามารถทำประโยชน์อะไรได้บ้าง มีการคิดสูตรแปรรูปขยะขึ้น และเผยแพร่วิธีดังกล่าวให้ร้านสมาชิกร้านอื่นๆและประชาชนทั่วไปได้นำไปใช้กันด้วย

เพราะอะไร จึงทำได้จนประสบความสำเร็จ

การที่ชมรมร้านอาหารสามารถเข้มแข็งได้ก็เพราะจุดประสงค์ดั้งเดิมของสมาชิกชมรมเป็นไปในทางเดียวกัน คือ การแก้ปัญหาเรื่องการจ่ายภาษี และความต้องการที่จะให้จังหวัดสมุทรสงครามเป็นที่รู้จัก รวมทั้งการทำงานในบรรยากาศของความเป็นเพื่อน

อีกอย่างหนึ่งก็เพราะ อาจารย์อรุณ เกิดสวัสดิ์ ซึ่งปัจจุบันเป็นเลขานุการชมรมและเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางจะเกร็ง

คุ้นเคยกับงานการศึกษาและกิจกรรมสังคมอยู่แล้ว และสมาชิกคนอื่นๆ ของชมรมก็คุ้นเคยกับงานสังคมและพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ประกอบกับทางชมรมได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ คือ สาธารณสุขจังหวัด โดยเฉพาะ คุณวิศิษฐ์ จิตต์สมุทร ที่เป็นเจ้าหน้าที่ดูแลด้านการคุ้มครองผู้บริโภคโดยตรง ได้เข้ามาให้คำแนะนำว่าจะปรับปรุงร้านให้เข้ามาตรฐานได้อย่างไร กระทรวงสาธารณสุขมีงบประมาณการดูงานมาให้ ก็พากันไปดูงาน ก็จะสนิทกันและง่ายต่อการสร้างกิจกรรม

ล่าสุด มีสมาชิกอาหารปลอดภัย เริ่มมาตั้งแต่ปลายปีพ.ศ.2547 เป็นโครงการที่อยากให้อาหารของจังหวัดสมุทรสงครามมีความปลอดภัย ตั้งแต่ต้นทางอาหารจนถึงปลายทาง คือผู้บริโภค เป็นโครงการที่ร่วมมือกับเครือข่ายอาหารต่างๆ ทั้งจังหวัด ซึ่งสาธารณสุขจังหวัดก็ได้เข้ามามีมือกับทางชมรมด้วย

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณอรุณ เกิดสวัสดิ์ ที่อยู่ 47/4 หมู่ 10 ต.บ้านปรก อ.เมือง

จ.สมุทรสงคราม 75000 โทรศัพท์ 01-8569602

คุณวิศิษฐ์ จิตต์สมุทร ที่อยู่ 70/8 หมู่ 9 ต.บ้านปรก อ.เมือง

จ.สมุทรสงคราม 75000 โทรศัพท์ 01-4965184